

Kalkınma

**TÜRKİYE’NİN İHRACATINDA ÖNE
ÇIKAN SEKTÖRLERDE TEMEL
PAZAR ÜLKELER, RAKİPLER VE
REKABET GÜCÜ**

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü

**Şubat 2010
ANKARA**

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

**TÜRKİYE’NİN İHRACATINDA ÖNE
ÇIKAN SEKTÖRLERDE TEMEL PAZAR
ÜLKELER, RAKİPLER VE REKABET
GÜCÜ**

Hazırlayanlar

**Oktay KÜÇÜKKİREMİTÇİ (Müdür)
Mehmet Emin KARACA (Kıdemli Uzman)
Bayram Ali EŞİYOK (Kıdemli Uzman)**

GA/01-01-10

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü

**Şubat 2010
ANKARA**

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
GİRİŞ	1
1. İHRACATTA SEKTÖR VE ÜLKE YOĞUNLAŞMASI	2
1.1. Dış Ticarete Yoğunlaşma.....	3
1.1.1. İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları.....	3
1.1.2. İhracatta Sektörel Yoğunlaşma.....	5
1.1.2.1. Sektörel İhracatın Kompozisyonu.....	5
1.1.2.2. Sektörel Yoğunlaşma	7
2. ÖNEMLİ İHRACATÇI SEKTÖRLERDE TÜRKİYE'NİN İHRACATINDA YER ALAN İLK BEŞ ÜLKE VE İHRACAT PAYLARI	11
2.1. Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası (78).....	11
2.2. Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları (84)	11
2.3. Demir ve Çelik (67).....	12
2.4. Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) (65)	12
2.5. Meyve ve Sebzeler (05)	13
2.6. Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri vb. Aksam, Parçaları (77).....	13
2.7. Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler (33)	14
2.8. Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar (89).....	14
2.9. Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya (66)	15
2.10. Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya (69)	15
2.11. Türkiye'nin İhracatında İlk On Sektör Bazında İlk Beş Ülke: Toplu Gösterim.....	16
2.12. Türkiye'nin İhracat Pazarındaki Ülkeler: İlk On Sektör Bazında	16
3. TÜRKİYE'NİN TEMEL İHRACATÇI SEKTÖRLERİNDE RAKİP ÜLKELER VE PAZAR PAYLARI 21	
3.1. Meyve ve Sebzeler Sektöründe (05)Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları.....	22
3.2. Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (33).....	23
3.3. Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (65).....	24
3.4. Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb.Maddeden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (66)	25
3.5. Demir ve Çelik Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (67).....	25
3.6. Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (69).....	26
3.7. Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam ve Parçaları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (77)	27
3.8. Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (78)	27
3.9. Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (84).....	28
3.10. Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (89).....	29
3.11. Temel İhracatçı Sektörlerde Türkiye'nin Rakipleri ve Pazarları: Toplu Gösterim	30
4. TÜRKİYE'NİN SEÇİLMİŞ ÜLKELER KARŞISINDA GÖRELİ (NİSPİ) POZİSYONU: REKABET GÜCÜNDEKİ GELİŞMELER	33
4.1. Türkiye'nin Rekabet Gücünün Düşük Olduğu Ülkeler.....	35
4.2. Türkiye'nin Rekabet Gücü Yüksek Olduğu Ülkeler	35
4.3. Rekabet Gücü: Reel Kur, İhracat ve İthalat İlişkisi.....	37
5. SONUÇ	39
KAYNAKÇA	42

TABLolar

	Sayfa No.
Tablo 1: İhracatın Ülkelere ve Bölgelere Göre Dağılımı (Milyon USD) ve Yüzde Dağılımı.....	4
Tablo 2: Türkiye'nin İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranları (2007)	5
Tablo 3: Türkiye'nin İhracatında En Yüksek Paya Sahip İlk On Sektör (SITC, Rev.3) (USD) (2007).....	6
Tablo 4: İhracatın Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon USD) (SITC, Rev.3).....	6
Tablo 5: İhracatta Yoğunlaşma Oranları (SITC, Rev.3'e Göre)	8
Tablo 6: İhracatta Fasıllara Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi).....	9
Tablo 7: Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Sektör ve İhracat Payları	11
Tablo 8: Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Sektör ve İhracat Payları	12
Tablo 9: Demir ve Çelik Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları	12
Tablo 10: Tekstil Ürünleri (İplik Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları	13
Tablo 11: Meyve ve Sebzeler Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları.....	13
Tablo 12: Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları	14
Tablo 13: Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları	14
Tablo 14: Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Sektör ve İhracat Payları.....	15
Tablo 15: Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları	15
Tablo 16: Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metaller Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları	15
Tablo 17: Türkiye'nin Temel İhracatçı Sektörlerinde İlk Beş Ülkenin İhracat Payları.....	16
Tablo 18: İlk 10 Sektör Bazında En Çok İhracat Gerçekleştirilen Ülkeler (Milyon USD, SITC Rev. 3) .	18
Tablo 19: İlk On Sektör Bazında Türkiye'nin Ülkeler Düzeyinde İhracat Payları (%).....	20
Tablo 20: Meyve ve Sebzeler Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları	23
Tablo 21: Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (33).....	23
Tablo 22: Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları.....	24
Tablo 23: Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları.....	25
Tablo 24: Demir ve Çelik Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (67)	26
Tablo 25: Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları.....	26
Tablo 26: Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam ve Parçaları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları.....	27
Tablo 27: Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları	28
Tablo 28: Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları	29
Tablo 29: Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (89).....	30
Tablo 30: Türkiye'nin Temel İhracatçı Sektörlerinde Rakip Ülkelerin Sektörel Dağılımı.....	31
Tablo 31: Sektörel Rakip Sayıları ve Rakip Ülkelerin Türkiye Pazarlarındaki Büyüklüğü.....	32
Tablo 32: Türkiye'nin Seçilmiş Ülkeler Karşısında Nispi Pozisyonu (Rekabet Gücü Endeksi)	34
Tablo 33: Türkiye'nin Rekabet Gücünün Düşük Olduğu Ülkeler	35
Tablo 34: Ortalama Değerlere Göre Türkiye'nin Rekabet Gücünün Yüksek Olduğu Ülkeler	36
Tablo 35: Reel Kur, İhracat ve İthalat Değerleri	37

GİRİŞ

Türkiye ekonomisinde 2001 yılında yaşanan kriz sonucunda, TL önemli oranda değer kaybetmiş, krizin etkisi ile daralan iç talep nedeniyle firmaların ihracata yönelmesiyle ihracatta önemli bir performans yakalanmıştır. Ancak, izleyen yıllarda ihracatta sağlanan bu olumlu gelişmeye karşın, ithalatın görece olarak daha tempolu artması sonucunda, ticarete konu olan sektörlerde üretim ve istihdam sorunları gündeme gelmiştir. Diğer yandan, kriz sonrası dönemde değerlenen TL'nin ithalatı teşvik etmesi nedeniyle ticarete konu olan bir çok sektörde rekabet gücü düşmüş ve cari açıklar artmıştır.

Türkiye'nin dış ticaretindeki diğer bir olgu da, ithalatın coğrafi yapısında gözlenen değişimdir. Asya-Pasifik bölgesi ülkelerinde gerçekleşen tempolu büyüme hızları, bu bölgeyi giderek bir üretim merkezi haline getirmiştir. Başka bir anlatımla, Asya-Pasifik bölgesinde artan üretim ve üretim maliyetlerinin düşmesi sonucu ürün fiyatları da düşmüş, Türkiye ve benzer bir çok ülke açısından "İthalatta Asyalaşma" olgusu olarak tanımlanan kavramı gündeme getirmiştir. Kriz öncesi değerlenen TL, ithalatı ve daha belirgin olarak da Asya-Pasifik bölgesinden yapılan ithalatı daha da cazip hale getirerek, bir çok sektörde (belirgin olarak makine ve ulaşım araçları alt sektöründe) önemli düzeylere varan ithalatın yapılmasına neden olmuştur. Kuşkusuz, ithalatta Asya ülkelerinin giderek öne çıkması, sadece bu ülkelerin artan üretimleri ve düşen fiyat yapıları ile açıklanamaz. Bu faktörlerle birlikte, diğer temel bir faktör olarak bu çalışmada da belirlendiği gibi, ülkemizin Asya-Pasifik bölgesinde yer alan ülkelere karşı azalan rekabet gücünün de etkisi belirtilmelidir.

ABD'de başlayan ve tüm dünyayı etkisine alan, etkileri açısından 1930 bunalımı ile karşılaştırılan küresel krizin, Türkiye gibi gelişmekte olan bir çok ülkeye ilk etkisi, dış ticaret (dış şoklar yolu) ile gerçekleşmiştir. İhracata dayalı büyüme modeli çerçevesinde, dış talebe dayalı büyüyen bu ekonomiler, dış talepte meydana gelen ani daralma ile birlikte ihracat düzeylerinde önemli boyutlara varan düşüşlerle karşılaşmıştır. Kuşkusuz düşen dış talep, ihracatı önemli ölçüde düşürmüştür, ancak ülkemiz deneyiminde de yaşandığı üzere, ithalatın ihracattan daha hızlı düşüşü, krizin üretim ve istihdam üzerindeki olumsuz etkisini görece olarak frenlemiş, %13'lere varan işsizlik oranlarının daha da artmasını engellemiştir. Kriz öncesi, normal yıllarda, önemli dış ticaret ve cari açık sorunları ile karşılaşan Türkiye ekonomisinde cari açık

hızla daralmıştır. Bu olgu esas olarak Türkiye ekonomisinin üretim yapısının ithalata bağımlı olduğunu, tempolu büyüme dönemlerinin artan cari açık ile sonuçlandığını göstermektedir.

Bu çalışmada “İhracatta sektörel ve ülkesel yoğunlaşma nasıldır?”, “Türkiye'nin ihracatında en önemli sektörler hangileridir?”, “Bu sektörlerde ihracat hangi ülkelere yapılmaktadır?”, “Bu ülkelere aynı malları satan diğer ülkeler (rakiplerimiz) hangileridir?” ve “Rakiplerimiz karşısında ülkemizin rekabet gücü nedir?” sorularının cevabı araştırılacaktır.

Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde ihracatta sektörel ve bölgesel yoğunlaşmanın ortaya konması amaçlanmaktadır. İzleyen ikinci bölümde ise, ülkemiz ihracatında ilk beş sırada yer alan ülkelere yapılan ihracatın sektörel profilinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Ülkemizin en temel ihraç ürünlerinde rakip ülkeler ve bu ülkelerin pazar payları üçüncü bölümde incelenirken, dördüncü bölümün konusunu Türkiye'nin seçilmiş ülkeler karşısındaki rekabet gücündeki gelişmeler ve reel kur ihracat-ithalat ilişkisi oluşturmaktadır. Beşinci ve son bölümde ise çalışmanın bulgularına yer verilmiştir.

1. İHRACATTA SEKTÖR VE ÜLKE YOĞUNLAŞMASI

Bu bölümde ülkemizin ihracatında bölgesel ve sektörel düzeyde yoğunlaşma düzeyinin incelenmesi hedeflenmektedir. Yoğunlaşma değerleri, ihracatta sektörel ve ülke düzeyinde çeşitlenme olup olmadığını göstermesi açısından, dış ticaret analizlerinde son derece önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Dışa açık, ihracata dayalı büyüme modeli çerçevesinde dünya ekonomisine entegre olan bir ekonomide, ihracat gelirleri az sayıda sektöre ve/veya ülkeye dayanıyorsa, bu malların fiyatlarında ortaya çıkabilecek dalgalanmalar ve dış talepteki meydana gelebilecek olası daralmalar ihracat gelirlerinde düşüşe ve istikrarsızlığa neden olabilecektir. Ancak, ihracat ürün çeşitlenmesine dayanıyor ve çok sayıda ülkeye yönelik yapılıyorsa, düşen fiyatlara ve belli ülkelerde meydana gelecek talep daralmasına rağmen ihracat gelirleri fazla düşmeyecektir. Bu bağlamda, ülkemize ilişkin sektörel ve ülke yoğunlaşmalarının ortaya konması, belirtilen hususların ortaya konması açısından gereklidir.

1.1. Dış Ticarete Yoğunlaşma

Dış ticarete yoğunlaşma esas olarak, dış ticaretin belirli sayıdaki firma tarafından kontrolü olarak tanımlanmasının yanısıra, dış ticaretin belli ülkelerde, belli sektörlerde (fasıllarda) ya da maddelerde yoğunlaşması için de yaygın olarak hesaplanmaktadır.

Yoğunlaşma oranı (CR_m)¹, basit hesaplanabilmesi nedeniyle, yaygın olarak kullanılan bir yoğunlaşma ölçüsüdür. Yoğunlaşma oranı, belli sayıdaki firma, ürün, fasıl (sektör) veya ülkenin toplam paylarını ifade eden bir kavramdır. CR_m 0 ile 100 arasında bir değer almakta ve aşağıda belirtilen formül yardımıyla hesaplanmaktadır

$$CR_m = \sum_{i=1}^m P_i * 100$$

Formülde, CR_m : Yoğunlaşma oranını, P_i ise firma, madde, fasıl veya ülkenin payını göstermektedir.

1.1.1. İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları

Bu alt bölümde ihracatta ülke yoğunlaşma oranlarının hesaplanması hedeflenmektedir. İhracata ilişkin yoğunlaşma oranlarını incelemeden önce, Türkiye'nin ülkeler ve ülke grupları bağlamında ihracat yapısına kısaca değinmek istiyoruz.

Türkiye'nin ihracat değerlerindeki gelişimi ülke ve bölge bazında gösteren Tablo 1 bulguları incelendiğinde, Avrupa Birliği ülkelerinin en temel pazar olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemiz ihracatı içerisinde Avrupa Birliği'nin 2006 yılında %56 olan ihracat payının, 2007 yılında %56.3 ve 2008 yılında %48 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye ihracatı içerisinde Avrupa Birliği dışında diğer temel pazarların Asya ve Ortadoğu ülkelerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Tabloda dikkat çeken temel hususlardan biri de, Asya ve Ortadoğu ülkelerinin Türkiye ihracatı içerisinde artan payında görülmektedir. Buna göre 2006 yılında söz konusu ülke grubunun ülkemiz ihracatında %17.8 olan ihracat payının, zamanla artarak 2007 yılında %18.9 ve 2008 yılında ise %24.6 oranına yükseldiği anlaşılmaktadır.

¹ Yoğunlaşma ölçümünde sıklıkla kullanılan diğer bir endeks de Herfindahl endeksi (H-I) olarak bilinen endekstir. Bu endeks, yoğunlaşma oranı hesaplanacak tüm birimlerin toplamdaki paylarının kareleri toplamı olarak tanımlanmakta ve şu formül yardımıyla hesaplanmaktadır: $H-I = \sum_{i=1}^n p_i^2$. Formülde H-I: Herfindahl endeksini ve P_i ise firma, madde, fasıl veya ülkenin payını göstermektedir.

Türkiye'nin ülkeler düzeyinde ihracatı incelendiğinde temel olarak, Avrupa Birliği ülkelerinin öne çıktığı görülmektedir. Buna göre ülkemizin ihracatında Almanya en temel pazar olurken, Almanya ile birlikte İngiltere, İtalya, Fransa, ABD, Rusya ve Fransa gibi ülkelerin öne çıktığı görülmektedir. 2007 verileri göz önüne alındığında, Toplam ihracat içerisinde Almanya %11.2 oranında bir paya sahip iken, İngiltere %8; İtalya %7; Fransa %5.6; Rusya Federasyonu %4.4; İspanya %4.3; ABD %3.9 payla ilk sıralarda yer almaktadır.

Tablo 1: İhracatın Ükelere ve Bölgelere Göre Dağılımı (Milyon USD) ve Yüzde Dağılımı

	2006		2007		2008		2009 Ocak-Mart	
	Değer	%Pay	Değer	%Pay	Değer	%Pay	Değer	%Pay
A. Avrupa Birliği Ülkeleri (AB-27)	47,934.7	56.0	60,405.3	56.3	63,409.4	48.0	9,949.4	40.6
B. Türkiye Serbest Bölgeleri	2,967.2	3.5	2,939.9	2.7	2,990.3	2.3	451.8	1.8
C. Diğer Ülkeler	34,632.7	40.5	43,808.7	40.9	65,602.9	49.7	14,105.4	57.6
1. Avrupa Ülkeleri	7,961.7	9.3	10,841.9	10.1	15,671.4	11.9	4,383.3	17.9
2. Afrika Ülkeleri	4,565.8	5.3	5,976.8	5.6	9,062.2	6.9	2,904.1	11.9
3. Amerika Ülkeleri	6,328.4	7.4	5,577.2	5.2	6,522.0	4.9	1,007.2	4.1
4. Asya Ülkeleri ve Ortadoğu Ülkeleri	15,257.3	17.8	20,213.5	18.9	32,495.8	24.6	5,588.4	22.8
5. Diğer Ülkeler	519.5	0.6	1,199.3	1.1	1,851.6	1.4	222.4	0.9
Seçilmiş Ülke Grupları								
-OECD Ülkeleri	54,481.0	63.7	65,655.3	61.2	70,481.3	53.4	13,534.5	55.2
-EFTA Ülkeleri	1,189.3	1.4	1,327.8	1.2	3,262.2	2.5	2,898.0	11.8
-Karadeniz Ekonomik İşbirliği	11,583.7	13.5	16,788.7	15.7	20,851.2	15.8	2,676.0	10.9
-Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	3,341.0	3.9	4,641.7	4.3	6,247.2	4.7	1,203.8	4.9
-Bağımsız Devletler Topluluğu	6,992.5	8.2	10,084.1	9.4	13,931.0	10.6	1,849.8	7.5
-Türk Cumhuriyetleri	1,981.6	2.3	2,871.1	2.7	3,750.3	2.8	651.7	2.7
-İslam Konferansı Teşkilatı	15,007.5	17.5	20,217.7	18.9	32,589.4	24.7	6,590.1	26.9
Seçilmiş Ülkeler⁽¹⁾								
-Almanya	9,686.2	11.3	11,993.6	11.2	12,948.8	9.8	2,254.7	9.2
-İngiltere	6,814.3	8.0	8,626.3	8.0	8,160.8	6.2	1,070.2	4.4
-İtalya	6,752.3	7.9	7,478.7	7.0	7,814.1	5.9	1,281.5	5.2
-ABD	5,060.9	5.9	4,144.9	3.9	4,289.4	3.2	735.8	3.0
-Fransa	4,604.3	5.4	5,974.4	5.6	6,615.1	5.0	1,187.0	4.8
-İspanya	3,720.5	4.3	4,579.9	4.3	4,043.7	3.1	549.2	2.2
-Rusya	3,237.6	3.8	4,727.2	4.4	6,477.5	4.9	728.3	3.0
-İrak	2,589.4	3.0	2,811.7	2.6	3,915.2	3.0	1,288.5	5.3
-Hollanda	2,539.2	3.0	3,018.4	2.8	3,143.1	2.4	546.4	2.2
-Romanya	2,350.5	2.7	3,650.7	3.4	3,980.4	3.0	451.4	1.8
-B. A. E.	1,985.7	2.3	3,240.8	3.0	7,974.9	6.0	698.8	2.9
-Yunanistan	1,602.6	1.9	2,262.4	2.1	2,430.0	1.8	379.0	1.5
-Bulgaristan	1,568.0	1.8	2,060.7	1.9	2,149.2	1.6	286.4	1.2
-İsrail	1,529.2	1.8	1,658.3	1.5	1,935.2	1.5	354.5	1.4
-Belçika	1,381.1	1.6	1,735.6	1.6	2,122.4	1.6	412.2	1.7
-Ukrayna	1,121.4	1.3	1,480.8	1.4	2,183.8	1.7	205.2	0.8
-İran	1,066.9	1.2	1,386.9	1.3	2,029.0	1.5	441.1	1.8
-Polonya	1,060.1	1.2	1,437.4	1.3	1,586.4	1.2	284.8	1.2
-Cezayir	1,020.7	1.2	1,231.7	1.1	1,613.5	1.2	493.1	2.0
-Suudi Arabistan	983.2	1.1	1,486.3	1.4	2,197.4	1.7	359.2	1.5
T o p l a m	85,534.7	100.0	107,213.0	100.0	132,002.6	100.0	24,506.6	100.0

Kaynak: TÜİK.

Ülke yoğunlaşmasının artması ihracatın az sayıda ülkeye yapıldığı, azalması ise ülke (pazar) çeşitliliğinin arttığı anlamına gelmektedir. Literatürde sıklıkla CR₄ ve CR₈ yoğunlaşma oranları göz önüne alınmaktadır. Bu bağlamda, 2007 yılı için yoğunlaşma oranlarını gösteren Tablo 2 verileri incelendiğinde, ihracatta ilk 4 ülkenin

toplam payını gösteren (CR₄) %31.8 olarak gerçekleşirken, CR₈ %47.7 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'nin İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranları (2007)

Ülke	Pay (%)	CR _i	Yoğunlaşma Oranı (CR) (%)
Almanya	11.2	CR ₁	11.2
İngiltere	8.0	CR ₂	19.2
İtalya	7.0	CR ₃	26.2
Fransa	5.6	CR ₄	31.8
Rusya	4.4	CR ₅	36.2
İspanya	4.3	CR ₆	40.4
ABD	3.9	CR ₇	44.3
Romanya	3.4	CR ₈	47.7
BAE	3.0	CR ₉	50.7
Hollanda	2.8	CR ₁₀	53.6
Irak	2.7	CR ₁₁	56.2
Yunanistan	2.1	CR ₁₂	58.3
Bulgaristan	1.9	CR ₁₃	60.2
Belçika	1.6	CR ₁₄	61.9
İsrail	1.5	CR ₁₅	63.4
S.Arabistan	1.4	CR ₁₆	64.8
Ukrayna	1.4	CR ₁₇	66.2
İran	1.3	CR ₁₈	67.5
Polonya	1.3	CR ₁₉	68.9
Cezayir	1.1	CR ₂₀	70.0
Kazakistan	1.0	CR ₂₁	71.0
Azerbaycan	1.0	CR ₂₂	72.0
Çin	1.0	CR ₂₃	73.0

Kaynak: Kendi Hesaplamamız.

1.1.2. İhracatta Sektörel Yoğunlaşma

Bu alt bölümde sektörel düzeyde sektörel düzeyde yoğunlaşmanın ortaya konması amaçlanmaktadır. Sektörel yoğunlaşma oranlarına geçmeden önce, ülkemizin ihracatında önemli ağırlığa sahip sektörlerin belirlenmesi sektörel yoğunlaşmanın daha iyi anlaşılması açısından gerekli gözükmemektedir.

1.1.2.1. Sektörel İhracatın Kompozisyonu

Türkiye'nin en yüksek ihracat düzeyine sahip ilk on sektörü gösteren Tablo 3 ve tüm sektörleri SITC Rev.3 ayrımında gösteren Tablo 4 bulguları birlikte incelendiğinde, ülkemiz ihracatında öne çıkan en temel sektörler şunlardır: Kara Taşıtları (78) (Hava Yastıklı Taşıtlar Hariç); Giyim Eşyaları ve Bunların Aksesuarları (84); Demir ve Çelik (67); Başka Yerde Belirtilmeyen Tekstil İplikleri, Kumaşlar, Şekil Verilmiş Mensucattan Eşyalar (65); Elektrik Makine, Cihaz ve Aletleri vb.Aksam ve Parçaları (77); Meyve ve Sebzeler (05); Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler (33); Başka

Yerde Belirtilmeyen Maddeden Mamül Eşyalar (69); Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar (89) ve Başka Yerde Belirtilmeyen Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar (66).

Tablo 3: Türkiye'nin İhracatında En Yüksek Paya Sahip İlk On Sektör (SITC, Rev.3) (USD) (2007)

78	Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçaları	15,701,095,140
84	Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları	13,886,333,453
67	Demir ve Çelik	9,585,832,105
65	Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya)	8,942,139,378
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb.Aksam, Parçaları	6,302,344,348
5	Meyve ve Sebzeler	4,901,711,101
33	Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler	4,836,171,408
69	Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya	3,620,098,311
66	Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya	3,064,213,594
89	Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar	3,022,734,174

Kaynak: TÜİK.

Tablo 4: İhracatın Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon USD) (SITC, Rev.3)

	2006	2007	2008
0. Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri	6,594.5	7,817.2	9,147.4
00 Canlı hayvanlar (03. bölüm hariç)	8.5	7.1	12.9
01 Et ve et ürünleri	36.1	54.1	102.7
02 Süt, süt ürünleri ve kuş yumurtaları	107.4	178.7	254.6
03 Balık, yumuşakça, kabuklu ve omurgasızlar vb. ürünler	258.6	302.6	408.3
04 Hububat ve hububattan hazırlanmış ürünler	876.1	1,035.5	1,385.1
05 Meyve ve sebzeler	4,260.9	4,900.3	5,300.8
06 Şeker, şeker ürünleri ve bal	282.7	304.0	352.3
07 Kahve, çay, kakao, baharat vb. ürünleri	344.8	462.6	499.5
08 Hayvanlar için gıda maddeleri	10.4	12.4	68.2
09 Çeşitli yenilebilir ürünler vb. hazırlanmış ürünler	409.1	560.0	763.0
1. İçkiler ve tütün	820.0	804.4	890.7
11 İçkiler	135.1	160.6	186.2
12 Tütün ve tütün mamulleri	684.9	643.8	704.5
2. Akaryakıt hariç, yenilmeyen hammaddeler	2,278.6	2,930.1	3,320.5
21 İşlenmemiş kösele, deri ve kürk	18.9	16.4	10.7
22 Yağlı tohumlar ve yağ veren meyveler	79.5	90.8	89.4
23 Ham kauçuk (sentetik ve rejenere kauçuk dahil)	13.2	15.2	30.9
24 Mantar, odun ve kereste	28.8	32.7	30.6
25 Kağıt hamuru ve kullanılmış kağıt	1.2	1.5	7.4
26 Dokuma elyafı (yün topları hariç) vb. artıkları	540.8	587.3	571.3
27 Ham gübre ve maden (kömür, petrol ve değerli taşlar hariç)	732.8	870.5	1,145.8
28 Metal cevherleri, döküntü ve hurdaları	764.6	1,207.4	1,316.9
29 Başka yerde belirtilmeyen işlenmemiş tarımsal ür.	98.7	108.2	117.6
3. Madeni yakıtlar, yağlar vb. ilgili maddeler	3,566.2	5,147.3	7,531.3
32 Taş, kok ve briket kömürü	2.6	12.7	32.4
33 Petrol ve petrolden elde edilen ürünler	3,260.1	4,835.6	7,166.9
34 Doğalgaz ve mamül gaz	179.9	130.2	258.7
35 Elektrik enerjisi	123.6	168.8	73.3
4. Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar ve mumlar	437.6	289.9	570.3
41 Hayvansal sıvı ve katı yağlar	0.0	0.1	26.5
42 İşlem görmemiş bitkisel yağlar, rafine edilmiş, fraksiyonlara ayrılmış	307.5	205.6	269.3
43 İşlenmiş yağ, mum, vb. yenilmeyen karışımları	130.0	84.1	274.5
5. Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ürünleri	3,923.1	4,735.2	6,121.5
51 Organik kimyasal ürünler	325.0	355.7	461.5
52 İnorganik kimyasal ürünler	453.4	508.2	672.9

Tablo 4 (Devam): İhracatın Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon USD, SITC, Rev.3)

	2006	2007	2008
53 Debatat ve boyacılıkta kullanılan ürünler	292.3	363.3	462.8
54 Tıp ve eczacılık ürünleri	354.5	401.4	469.2
55 Uçucu yağ, rezinoit, parfümeri, kozmetik, tuvalet müstahzarlar	774.9	847.1	1,074.8
56 Gübreler (272. grubun dışındakiler)	37.5	84.2	216.8
57 İlk şekildeki plastikler	397.3	488.9	614.0
58 İlk şekilde olmayan plastikler	1,046.4	1,371.8	1,751.5
59 Başka yerde belirtilmeyen kimyasal madde ve ürünler	241.9	314.6	397.8
6. Başlıca sınıflara ayrılarak işletilmiş mallar	23,854.9	29,953.6	40,593.9
61 Başka yerde belirtilmeyen deri, işlenmiş kürk	144.3	164.8	150.8
62 Başka yerde belirtilmeyen kauçuk eşya	1,178.1	1,571.9	1,775.2
63 Mantar, ahşaptan eşya (mobilya hariç)	307.1	423.0	503.7
64 Kağıt, karton ve kağıt hamurundan, kağıt veya kartondan eşya	600.2	822.3	1,035.6
65 Başka yerde belirtilmeyen tekstil iplikleri, kumaşlar, şekil verilmiş mensucattan eşyalar	7,584.7	8,948.6	9,407.1
66 Başka yerde belirtilmeyen metal olmayan maddeden yapılmış eşyalar	2,477.2	3,060.3	3,987.2
67 Demir ve çelik	7,239.3	9,561.9	16,841.5
68 Demir ihtiva etmeyen madenler	1,447.7	1,777.9	2,094.7
69 Başka yerde belirtilmeyen madenden mamul eşyalar	2,876.3	3,623.0	4,798.1
7. Makina ve ulaştırma araçları	26,385.9	34,182.5	39,093.8
71 Güç üreten makineler ve araçlar	1,693.8	2,252.6	2,499.0
72 Belirli sanayiler için özelliği olan makine ve cihazlar	1,311.5	1,791.7	2,273.6
73 Metal işleme makineleri	420.4	592.8	748.4
74 Başka yerde belirtilmeyen genel endüstri makineleri, cihazları ve başka yerde belirtilmeyen makine aksamı	1,716.8	2,385.0	3,074.6
75 Büro makinaları, otomatik veri işleme makineleri	88.8	129.1	135.2
76 Haberleşme, sesi kaydetme ve kaydedilen sesi tekrar vermeye yarayan aletler	3,036.8	2,703.5	2,218.6
77 Elektrik makine, cihaz ve alet, vb. aksam ve parçaları	4,569.6	6,299.9	7,277.5
78 Kara taşıtları (hava yastıklı taşıtlar dahil)	11,730.3	15,699.8	17,961.1
79 Diğer taşıt araçları	1,818.0	2,328.1	2,905.7
8. Çeşit mamül eşya	16,745.8	20,009.7	20,796.9
81 Prefabrik yapı; sıhhi su tesisatı, ısıtma ve sabit aydınlatma cihazları	1,003.1	1,223.0	1,388.0
82 Mobilya, yatak takımı, yatak payandaları ve yastıkları	788.2	1,061.7	1,367.0
83 Seyahat eşyaları, el çantaları vb. taşıyıcı eşya	96.3	121.4	141.1
84 Giyim eşyaları ve bunların aksesuarları	12,051.9	13,884.3	13,591.6
85 Ayakkabılar	237.1	316.7	344.9
87 Başka yerde belirtilmeyen mesleki, ilmi, kontrol aletleri ve cihazları	195.4	272.1	327.5
88 Fotoğraf malzemeleri, optik eşyalar; kol ve duvar saatleri	25.0	36.3	40.2
89 Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	2,348.8	3,094.2	3,596.6
9. SITC'de hiç bir yerde sınıflandırılmamış eşya ve mamul.	928.1	1,284.1	3,899.5
Toplam	85,534.7	107,213.0	132,002.6

Kaynak: TÜİK.

1.1.2.2. Sektörel Yoğunlaşma

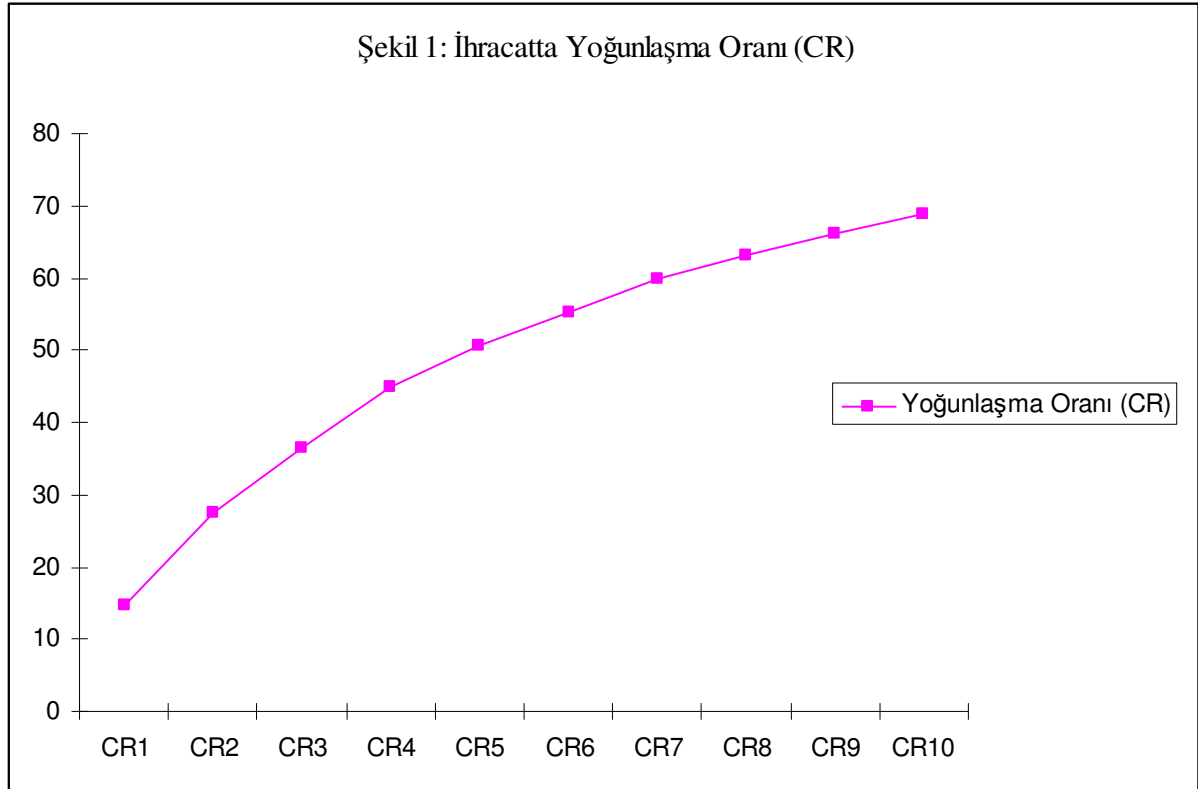
Ülkemizin ihracatta yoğunlaşma oranlarını 2007 yılı için ve SITC. Rev.3'e göre gösteren Tablo 5 bulguları incelendiğinde, ihracatta ilk dört sektöre ilişkin yoğunlaşma oranı (CR₄) %44.8 oranında tespit edilirken, ilk sekiz sektöre ilişkin yoğunlaşma oranı (CR₈) %63.2 oranında tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla,

ülkemiz ihracatında ilk dört sektörün toplam ihracat içerisindeki payı %44.8 oranında tespit edilirken, ilk sekiz sektörün toplam ihracat içerisindeki payı %63.2 gibi görece yüksek bir oranda tespit edilmiştir.

Tablo 5: İhracatta Yoğunlaşma Oranları (SITC, Rev.3'e Göre)

Sektör	İhracat Payı (%)	CR _i	Yoğunlaşma Oranı (CR)
Kara taşıtları (hava yastıklı taşıtlar dahil) (78)	14.6	CR ₁	14.6
Giyim eşyaları ve bunların aksesuarları (84)	13.0	CR ₂	27.6
Demir ve çelik (67)	8.9	CR ₃	36.5
Başka yerde belirtilmeyen tekstil iplikleri, kumaşlar, şekil verilmiş mensucattan eşyalar (65)	8.3	CR ₄	44.8
Elektrik makine, cihaz ve alet, vb. aksam ve parçaları (77)	5.9	CR ₅	50.7
Meyve ve sebzeler (05)	4.6	CR ₆	55.3
Petrol ve petrolden elde edilen ürünler (33)	4.5	CR ₇	59.8
Başka yerde belirtilmeyen madenden mamul eşyalar (69)	3.4	CR ₈	63.2
Başka yerde belirtilmeyen metal olmayan maddeden yapılmış eşyalar (66)	2.9	CR ₉	66.0
Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar (89)	2.8	CR ₁₀	68.8

Kaynak: TÜİK'den hareketle kendi hesaplamamız.

2007 yılı için ve SITC Rev.3'e göre hesaplanan sektörel yoğunlaşma oranları yatay kesit analizine dayandığından, başka bir anlatımla, sadece 2007 yılına ilişkin bir bulgu niteliği taşıdığından, ihracattaki yoğunlaşmanın zaman içerisinde nasıl geliştiğini göstermemektedir. Bu bağlamda Tablo 6 ve Şekil 1 bu amaçla hazırlanmış,

1990-2007 dönemi için Herfindahl endeksinden (H-I) yararlanılmıştır: $H-I = \sum_{i=1}^n p_i^2$.

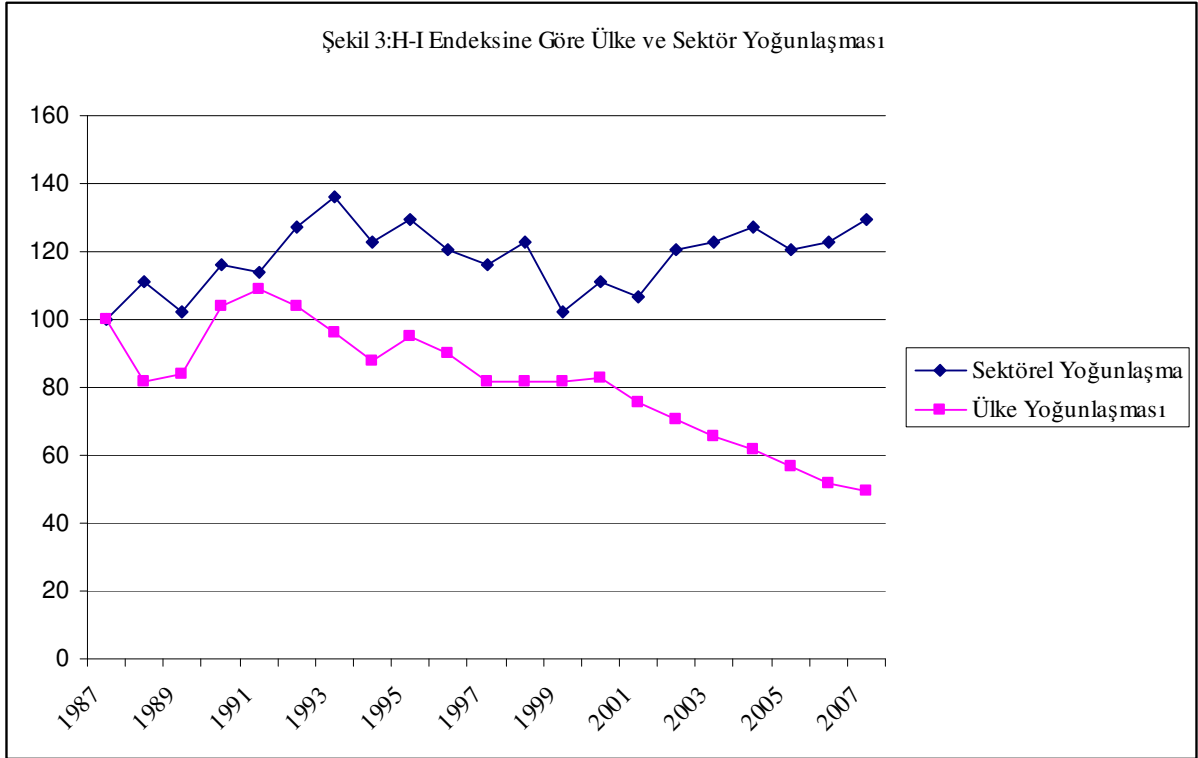
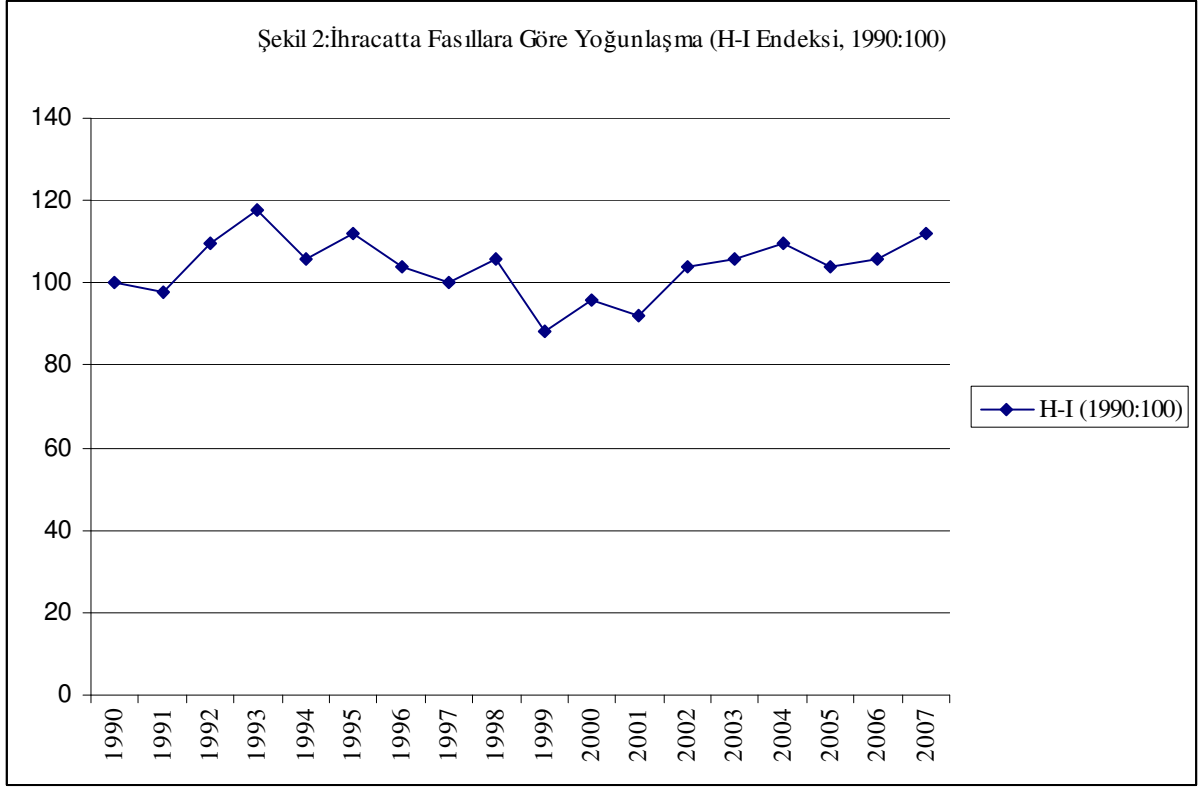
Formülde H-I: Herfindahl endeksini ve P_i ise firma, madde, fasıl veya ülkenin payını göstermektedir.

Tablo 6: İhracatta Fasıllara Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)

Yıllar	Herfindahl Endeksi (H-I)	H-I (1990:100)
1990	0.051	100.0
1991	0.050	98.0
1992	0.056	109.8
1993	0.060	117.6
1994	0.054	105.9
1995	0.057	111.8
1996	0.053	103.9
1997	0.051	100.0
1998	0.054	105.9
1999	0.045	88.2
2000	0.049	96.1
2001	0.047	92.2
2002	0.053	103.9
2003	0.054	105.9
2004	0.056	109.8
2005	0.053	103.9
2006	0.054	105.9
2007	0.057	111.8

Kaynak ve Notlar: Birinci sütun TÜİK'e ait. İkinci sütun sonradan eklendi.

İhracatta fasıllara göre yoğunlaşma oranlarını ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, fasıllara göre ihracat yoğunlaşma endeksinin arttığı izlenmektedir. Başka bir anlatımla, ülkemizin ihracatında zaman içerisinde bir ürün çeşitlenmesi yerine giderek daha az ürüne dayalı bir yoğunlaşma gözlenmektedir. Hiç kuşkusuz bu olgu, ülkemizin gelecek yıllarda mutlaka aşması gereken sorunların başında gelmektedir. Başka bir anlatımla, ihracata dayalı büyüme modeli çerçevesinde dünya ekonomisine entegre olan Türkiye gibi yarı-sanayileşmiş bir ekonomide, kalkınmanın sürdürülebilir olması ve istikrarlı bir ihracat geliri, ancak üretim yapısının çeşitlenmesine ve bunun bir yansıması olarak ihracatın çok sayıda ürüne dayalı olması halinde mümkün olabilecektir.

H-I endeksine göre, ülke ve sektör yoğunlaşmasını birlikte gösteren şekil incelendiğinde, ülke yoğunlaşmasında önemli bir düşüş, ihracat yapılan ülke sayısında ise görece bir artış izlenmektedir. Hiç kuşkusuz ihracatta az sayıda ülkeye bağımlı olmanın getirdiği olumsuzlukların giderilmesi son derece olumlu bir gelişme

iken, sektörel düzeyde ihracatta ürün çeşitliliğinin sağlanamamış olması da o kadar olumsuz bir gelişme olarak görülmelidir.

2. ÖNEMLİ İHRACATÇI SEKTÖRLERDE TÜRKİYE'NİN İHRACATINDA YER ALAN İLK BEŞ ÜLKE VE İHRACAT PAYLARI

Bu bölümde bir önceki bölümde belirlenen sektörler (10 sektör) baz alınarak, bu sektörlerde en fazla ihracat yaptığımız ülkeler (çalışmamızda ilk beş ülke dikkate alınmıştır) tespit edilecektir. Bu sayede ihracatta en fazla ağırlığa sahip sektörler bazında en önemli dış ticaret pazarlarını oluşturan ülkeler belirlenmiş olacaktır. Tablolardaki "Dünya" ifadesi Türkiye'nin ihracat yaptığı tüm ülkeleri (o sektördeki toplam Türkiye ihracatını) belirtmektedir.

2.1. Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası (78)

Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası sektörüne ilişkin ülkemizin ihracatında öne çıkan ülke payları incelendiğinde, Fransa ve İtalya yaklaşık %14 pay ile ilk sırada yer almaktadır. Söz konusu sektörde toplam ihracat içerisinde ilk beş sektöre yönelik toplam ihracat payının %56.8 olduğu görülmektedir. Fransa ve İtalya yanında söz konusu sektörde ülkemizin ihracatında öne çıkan diğer ülkeler ise Almanya, İngiltere ve İspanya olarak sıralanmaktadır.

Tablo 7: Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Sektör ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Oran(%)
Fransa	2,262,933,632	14.4
İtalya	2,239,242,462	14.3
Almanya	1,856,796,858	11.8
İngiltere	1,440,087,219	9.2
İspanya	1,117,511,542	7.1
İlk 5 Ülke Toplamı	8,916,571,713	56.8
Dünya	15,701,095,140	100.0

Kaynak:UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.2. Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları (84)

Türkiye'nin en temel ihracat kalemlerinin başında gelen giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörüne ilişkin ihracat değerleri incelendiğinde, Almanya'nın bir çok sektörde olduğu gibi, bu sektörde de geleneksel üstünlüğünün sürdüğü görülmektedir. Almanya ile birlikte öne çıkan diğer bir ülke ise İngiltere'dir. Söz

konusu bu ülkeyi Hollanda, Fransa ve İspanya'nın izlediği görülmektedir. Giyim eşyası ve aksesuarları sektöründe ilk beş ülkenin toplam ihracat payı %61.7 oranında tespit edilmiştir.

Tablo 8: Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Sektör ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
Almanya	3,357,587,799	24.2
İngiltere	2,453,310,917	17.7
Hollanda	967,168,987	7.0
Fransa	904,973,575	6.5
İspanya	879,861,504	6.3
İlk 5 Ülke Toplamı	8,562,902,782	61.7
Dünya	13,886,333,453	100.0

Kaynak:UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.3. Demir ve Çelik (67)

Ülkemiz ihracatında önemli bir ağırlığa sahip demir ve çelik sektörüne ilişkin ihracatın ülkeler düzeyinde dağılımı incelendiğinde, Birleşik Arap Emirlikleri'nin öne çıktığı, bu ülkeyi İspanya, Romanya, İtalya ve İngiltere'nin izlediği görülmektedir.

Tablo 9: Demir ve Çelik Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
B. Arap Emirlikleri	1,743,982,540	18.2
İspanya	643,762,559	6.7
Romanya	557,076,309	5.8
İtalya	440,736,734	4.6
İngiltere	384,076,722	4.0
İlk 5 Ülke Toplamı	3,769,634,864	39.3
Dünya	9,585,832,105	100.0

Kaynak:UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.4. Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) (65)

Ülkemiz ihracatı içerisinde stratejik sektörlerden birini oluşturan tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya) sektöründe ihracatın ülkeler düzeyinde dağılımı incelendiğinde, temel ithalatçı ülkelerin Almanya, Rusya, İtalya, ABD ve Romanya olduğu izlenmektedir. Bu ülkelerin söz konusu sektörde toplam ithalat payları %37 gibi yüksek bir oranda tespit edilmiştir.

Tablo 10: Tekstil Ürünleri (İplik Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
Almanya	858,890,044	9.6
Rusya	761,725,795	8.5
İtalya	684,405,322	7.7
ABD	559,690,702	6.3
Romanya	446,560,502	5.0
İlk 5 Ülke Toplamı	3,311,272,365	37.0
Dünya	8,942,139,378	100.0

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.5. Meyve ve Sebzeler (05)

Meyve ve sebzeler sektöründe Türkiye'nin ihracatında ilk beş sırada yere alan ülkeleri gösteren Tablo 11 verileri incelendiğinde, Almanya'nın 856,499,411 USD ve %17.5 pay ile ilk sırada yer aldığı, bu ülkeyi 619,385,061 USD ve %12.6 pay ile Rusya'nın izlediği görülmektedir. Söz konusu sektörde Türkiye ihracatı içerisinde öneme sahip diğer ülkeler ise İtalya, İngiltere ve Fransa olarak sıralanmaktadır. Türkiye'nin söz konusu sektörde toplam ihracatının 4,901,711,101 USD olduğu göz önüne alınırsa, ilk beş ülkenin toplam ihracat içerisindeki payının %52.5 gibi oldukça yüksek bir oranda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Söz konusu sektörlerde ihracatın bölgesel olarak Avrupa ve Rusya pazarlarında yoğunlaştığı izlenmektedir.

Tablo 11: Meyve ve Sebzeler Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
Almanya	856,499,411	17.5
Rusya	619,385,061	12.6
İtalya	526,281,220	10.7
İngiltere	291,130,016	5.9
Fransa	278,450,120	5.7
İlk 5 Ülke Toplamı	2,571,745,828	52.5
Dünya	4,901,711,101	100.0

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.6. Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri vb. Aksam, Parçaları (77)

Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri vb. Aksam, Parçaları sektörüne ilişkin ihracat payları incelendiğinde, İngiltere'nin belirgin olarak öne çıktığı, bu ülkeyi Almanya, Fransa, İtalya ve Irak'ın izlediği görülmektedir. Söz konusu sektörde ilk beş ülkenin toplam ihracat payı %36.3 oranında tespit edilmiştir.

Tablo 12: Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
İngiltere	748,712,001	11.9
Almanya	423,787,237	6.7
Fransa	413,659,041	6.6
İtalya	382,555,691	6.1
Irak	321,731,248	5.1
İlk 5 Ülke Toplamı	2,290,445,218	36.3
Dünya	6,302,344,348	100.0

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.7. Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler (33)

Türkiye'nin petrol ve petrolden elde edilen ürünler sektörü ihracatında öne çıkan ilk beş ülke İtalya, G.Afrika, Yunanistan, ABD ve Singapur olarak sıralanmaktadır. Söz konusu sektörde Türkiye'nin en önemli partnerinin İtalya olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye bu sektörde İtalya'ya 2007 yılında 458,339,439 USD ihracat gerçekleştirirken, bu ülkeye yönelik ihracat payı %9.5 olarak tespit edilmiştir. İhracatın bölgesel yapısı incelendiğinde, belirgin bir yoğunlaşmanın gözlenmediği, değişik kıtalarda yer alan ülkelere ihracatın yapıldığı saptanmaktadır.

Tablo 13: Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
İtalya	458,339,439	9.5
Güney Afrika	337,863,963	7.0
Yunanistan	296,733,681	6.1
ABD	288,494,986	6.0
Singapur	277,357,908	5.7
İlk 5 Ülke Toplamı	1,658,789,977	34.3
Dünya	4,836,171,408	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.8. Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar (89)

Başka Yerde belirtilmeyen mamül eşyalar sektöründe ABD, B.Arab Emirlikleri, Rusya, Almanya ve İtalya'nın öne çıkarken, söz konusu bu beş ülkenin toplam ihracat payı %42 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 14: Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Sektör ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
ABD	391,862,175	13.0
B. Arab Emirlikleri	333,590,677	11.0
Rusya	220,732,291	7.3
Almanya	204,329,067	6.8
İtalya	119,377,521	3.9
İlk 5 Ülke Toplamı	1,269,891,731	42.0
Dünya	3,022,734,174	100.0

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.9. Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya (66)

Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya sektöründe ülkemiz ihracatında 467,410,015 USD ve %15.3 pay ile ABD'nin belirgin olarak öne çıktığı, bu ülkeyi İngiltere, Irak, Almanya ve İtalya'nın izlediği görülmektedir. Söz konusu sektörde ilk beş ülkenin toplam ihracat payı %37.7 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 15: Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
ABD	467,410,015	15.3
İngiltere	217,500,301	7.1
Irak	191,297,146	6.2
Almanya	141,033,943	4.6
İtalya	137,960,723	4.5
İlk 5 Ülke Toplamı	1,155,202,128	37.7
Dünya	3,064,213,594	100.0

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.10. Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya (69)

Demir, çelik, bakır, nikel, alüminyum ve diğer adi metallerden eşya sektörüne ilişkin ilk beş ülkenin ihracat payları incelendiğinde, Almanya'nın öne çıktığı, bu ülkeyi Rusya, Irak, Romanya ve Fransa'nın izlediği görülmektedir. İlk beş ülkenin söz konusu sektördeki ihracat payı %31.6 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 16: Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metaller Sektöründe Türkiye'nin İhracatında İlk Beş Ülke ve İhracat Payları

Ülkeler	İhracat (USD)	Pay (%)
Almanya	372,903,606	10.3
Rusya	229,981,815	6.4
Irak	203,383,906	5.6
Romanya	179,598,918	5.0
Fransa	156,878,545	4.3
İlk 5 Ülke Toplamı	1,142,746,790	31.6
Dünya	3,620,098,311	100.0

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2.11. Türkiye'nin İhracatında İlk On Sektör Bazında İlk Beş Ülke: Toplu Gösterim

Önceki satırlarda her bir sektör için yapılan değerlendirmenin, bu alt bölümde, Tablo 17'de gösterilen bulgulardan hareketle toplu olarak yapılması hedeflenmektedir.

Tablo 17: Türkiye'nin Temel İhracatçı Sektörlerinde İlk Beş Ülkenin İhracat Payları

Sektörler	Ülkeler	Pay (%)
05 Meyve ve Sebzeler	Almanya, Rusya, İtalya, İngiltere, Fransa	52.5
33 Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler	İtalya, G. Afrika, Yunanistan, ABD, Singapur	34.3
65 Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya)	Almanya, Rusya, İtalya, ABD, Romanya	37.0
66 Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya	ABD, İngiltere, Irak, Almanya, İtalya	37.7
67 Demir ve Çelik	B.A. Emirlikleri, İspanya, Romanya, İtalya, İngiltere	39.3
69 Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya	Almanya, Rusya, Irak, Romanya, Fransa	31.6
77 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Irak	36.3
78 Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parç.	Fransa, İtalya, Almanya, İngiltere, İspanya	56.8
84 Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları	Almanya, İngiltere, Hollanda, Fransa, İspanya	61.7
89 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar	ABD, B.A. Emirlikleri, Rusya, Almanya, İtalya	42.0

Kaynak: Kendi Hesaplamalarımız

Tablo 17'de gösterilen bulgular incelendiğinde, ilk beş ülke bağlamında ihracat yoğunlaşmasının en yüksek gerçekleştiği sektörler sıralamasında giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörünün %61.7 ihracat payı ile ilk sırada yer alırken, bu sektörü %56.8 ile motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçaları sektörünün izlediği anlaşılmaktadır. Ülke düzeyinde sektörel yoğunlaşmanın en düşük gerçekleştiği sektörler sıralamasında ise %31.6 oranı ile demir, çelik, bakır, nikel, alüminyum ve diğer adi metallerden eşya sektörü ilk sırada bulunurken, bu sektörü %34.3 oranı ile petrol ve petrolden elde edilen ürünler sektörü izlemektedir.

Önemli ihracatçı sektörlerde, ihracat yapılan ülkeler incelendiğinde, Almanya demir ve çelik; petrol ve petrolden elde edilen ürünler sektörleri dışındaki tüm sektörlerde ülkemiz ihracatında en temel pazar konumunda bulunmaktadır. Almanya dışında İngiltere ve Avrupa ülkeleri diğer önemli pazarları oluşturmaktadır.

2.12. Türkiye'nin İhracat Pazarındaki Ülkeler: İlk On Sektör Bazında

Türkiye'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği on sektör bazında en büyük pazarı oluşturan ilk beş ülkeyi baz alarak Tablo 18 hazırlanmıştır. Tablo 18, bu anlamda Türkiye'nin en önemli ihracat ürünlerindeki en önemli ihracat pazarlarını

göstermektedir. 2007 verileri baz alınarak hesaplanan Tablo 18'den Türkiye'nin seçilen 10 sektörde toplam olarak 73.3 milyar USD'lik ihracat gerçekleştirdiği (toplam ülke ihracatının yüzde 68'i) ve bu ihracatın 44.9 milyar USD'lik kısmını ise (yüzde 61) 14 ülkeye yapıldığı anlaşılmaktadır. En büyük pazar olarak değerlendirilebilecek (seçilen sektörler bu noktada kısıt değişkenidir, ülkeler bu sektörlerle göre belirlenmiştir) bu ülkelere yapılan toplam ihracat ise 63.6 milyar USD ile toplam ülke ihracatının yaklaşık yüzde 60'ını temsil etmektedir. 14 ülkenin toplamı bazında bakıldığında, 10 sektörde gerçekleştirilen ihracat, bu ülkelere yapılan toplam ihracatın yüzde 70.6'sını oluşturmaktadır. Sektörel bazda ülke grubuna göre yoğunlaşmaya bakıldığında; Giyim Eşyası sektörünün ihracatının yüzde 75'i bu 14 ülkeye yapılmakta, bu sektörü ise yüzde 71.4'lük payla Motorlu Kara Taşıtları sektörü izlemektedir. Ülkelere göre seçilen 10 adet sektörün yoğunlaşmasına bakıldığında ise, bu sektörlerin ilgili ülkelere göre yapılan toplam ihracatın önemli bir kısmını tekil ettiği, dış ticarete önemli pazarlarımız olan Almanya, İngiltere, İtalya ve Fransa'ya yapılan toplam ihracatın yaklaşık yüzde 70'lerini bu on sektör ihracatının oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 18: İlk 10 Sektör Bazında En Çok İhracat Gerçekleştirilen Ülkeler (Milyon USD, SITC Rev. 3)

Ülkeler	Motorlu Kara Taşıtları (78)	Giyim Eşyası (84)	Demir-Çelik (67)	Tekstil (65)	Sebze ve Meyveler (5)	Elektrik Makineleri (77)	Petrol Ürünleri (33)	Diğer Eşyalar (89)	Toprakтан Mamul Eşya (66)	Metal Eşya (69)	10 Sektör Toplamı	Ülkeye Toplam İhracat	10 Sektör Payı
Almanya	1,857	3,358	254	859	228	424	65	204	141	373	7,762	11,993	64.7
İngiltere	1,440	2,453	384	431	119	749	140	114	218	139	6,186	8,627	71.7
İtalya	2,239	697	441	684	190	383	458	119	138	127	5,477	7,480	73.2
Fransa	2,263	905	51	367	80	414	28	82	114	157	4,461	5,974	74.7
İspanya	1,118	880	644	277	151	237	78	68	118	81	3,652	4,580	79.7
BAE.	32	45	1,744	39	47	119	156	334	32	55	2,602	3,241	80.3
ABD	74	515	292	560	86	31	288	392	467	140	2,845	4,178	68.1
Rusya	730	259	190	762	385	243	72	221	130	230	3,221	4,727	68.1
Romanya	737	106	557	447	223	185	52	116	79	180	2,682	3,644	73.6
Hollanda	345	967	153	208	57	65	63	40	48	46	1,991	3,019	65.9
Irak	68	61	305	95	173	322	60	65	191	203	1,544	2,845	54.3
G. Afrika	74	8	2	34	9	38	338	7	18	9	537	654	82.2
Yunanistan	228	193	281	244	86	122	297	50	76	45	1,622	2,263	71.7
Singapur	5	1	42	5	7	7	277	3	4	1	351	390	90.1
14 Ülke Toplamı	11,209	10,449	5,339	5,011	1,840	3,335	2,372	1,815	1,774	1,786	44,932	63,614	70.6
Sektör Toplam İhracatı	15,701	13,886	9,586	8,942	4,385	6,302	4,836	3,023	3,064	3,620	73,346		
14 Ülke Payı (%)	71.4	75.2	55.7	56.0	42.0	52.9	49.1	60.1	57.9	49.3	61.3		

Kaynak: Kendi Hesaplamalarımız

Tablo 18 bulgularından yola çıkarak, belirlenen 10 sektörün büyük pazar ülkeleri ihracatı içindeki paylarının belirlenmesi amacıyla Tablo 19 hazırlanmıştır. Bu tablonun sonuçlarına göre;

Almanya'ya yapılan ihracat içinde 10 sektörün toplam payı yüzde 64.7'dir. Bu sektörler içinde de Giyim Eşyası ihracatı toplam ihracatın yüzde 28'ini oluşturarak öne çıkmaktadır. Almanya'ya ihracatta diğer önemli iki sektör ise Motorlu kara Taşıtları ve Tekstil sektörleridir. Bu üç sektör Almanya'ya ihracatın yüzde yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.

İngiltere'ye gerçekleştirilen ihracat içinde 10 sektörün payı yüzde 71.7'dir. Sektörel dağılıma bakıldığında ise, Almanya'ya çok benzer bir kompozisyon görülmektedir. Giyim Eşyası ilk sırada yer alırken onu Motorlu Kara Taşıtları ve Tekstil sektörleri izlemektedir.

Ülkemizin önemli ihracat pazarlarını oluşturan İtalya, Fransa ve İspanya'ya bakıldığında ise, ihracatta ilk sırayı Motorlu Kara Taşıtları'nın aldığı görülmektedir. Her üç ülkede de ikinci sırayı Giyim Eşyası sektörü alırken, üçüncü sırada Tekstil sektörü gelmektedir. Bu ülkeler için seçilen 10 sektörün toplam ihracattaki payı da yüzde 70'lerin üzerindedir.

Analize konu edilen ülkeler içinde BAE, en yüksek demir çelik ihracatının gerçekleştirildiği ülke olarak dikkati çekmektedir. Burada, analizin 2007 yılının baz alınarak yapıldığını ve bu ülkenin de bilhassa Dubai'deki büyük inşaat yatırımları ile önemli bir inşaat faaliyeti içinde olduğunun da hatırlanması gerekmektedir.

Tablonun sekizinci ve dokuzuncu sırasında bulunan ABD ve Rusya'ya ağırlıklı olarak ihraç edilen ürünler Tekstil sektörüne aittir. İkinci sırayı ABD'de Giyim Eşyası, Rusya'da ise Motorlu Kara Taşıtları sektörleri almaktadır.

Listenin sonlarına doğru yer alan ülkelere toplu olarak bakıldığında; Romanya'da ilk sırayı Motorlu Kara Taşıtları, Hollanda'da ise Giyim Eşyası sektörleri almaktadır. Son dört sırada yer alan ülkelere Irak'a en fazla ihraç edilen ürün Elektrik Makinaları iken (Irak'a yapılan ihracat sektörel düzeyde diğer ülkelere nazaran daha dengeli bir yapı sergilemektedir), G. Afrika, Yunanistan ve Singapur'a yapılan ihracatta Petrol Ürünleri sektörleri ilk sırayı almaktadır.

Tablo 19: İlk On Sektör Bazında Türkiye'nin Ülkeler Düzeyinde İhracat Payları (%)

Ülkeler	Motorlu Kara Taşıtları (78)	Giyim Eşyası (84)	Demir-Çelik (67)	Tekstil (65)	Sebze ve Meyveler (5)	Elektrik Makineleri (77)	Petrol Ürünleri (33)	Diğer Eşyalar (89)	Toprakdan Mamul Eşya (66)	Metal Eşya (69)	10 Sektör İhracat / Σ İhracat	Σ İhracat
Almanya	15.5	28.0	2.1	7.2	1.9	3.5	0.5	1.7	1.2	3.1	64.7	100.0
İngiltere	16.7	28.4	4.5	5.0	1.4	8.7	1.6	1.3	2.5	1.6	71.7	100.0
İtalya	29.9	9.3	5.9	9.1	2.5	5.1	6.1	1.6	1.8	1.7	73.2	100.0
Fransa	37.9	15.1	0.9	6.1	1.3	6.9	0.5	1.4	1.9	2.6	74.7	100.0
İspanya	24.4	19.2	14.1	6.0	3.3	5.2	1.7	1.5	2.6	1.8	79.7	100.0
BAE	1.0	1.4	53.8	1.2	1.4	3.7	4.8	10.3	1.0	1.7	80.3	100.0
ABD	1.8	12.3	7.0	13.4	2.0	0.7	6.9	9.4	11.2	3.3	68.1	100.0
Rusya	15.4	5.5	4.0	16.1	8.2	5.1	1.5	4.7	2.7	4.9	68.1	100.0
Romanya	20.2	2.9	15.3	12.3	6.1	5.1	1.4	3.2	2.2	4.9	73.6	100.0
Hollanda	11.4	32.0	5.1	6.9	1.9	2.1	2.1	1.3	1.6	1.5	65.9	100.0
Irak	2.4	2.2	10.7	3.3	6.1	11.3	2.1	2.3	6.7	7.1	54.3	100.0
G. Afrika	11.4	1.2	0.3	5.3	1.3	5.8	51.7	1.1	2.7	1.4	82.2	100.0
Yunanistan	10.1	8.5	12.4	10.8	3.8	5.4	13.1	2.2	3.4	2.0	71.7	100.0
Singapur	1.2	0.4	10.7	1.3	1.7	1.7	71.2	0.8	1.1	0.2	90.1	100.0

Kaynak: Kendi Hesaplamalarımız

3. TÜRKİYE'NİN TEMEL İHRACATÇI SEKTÖRLERİNDE RAKİP ÜLKELER VE PAZAR PAYLARI

Bu bölümde SITC Rev.3 sınıflandırılması kullanılarak, en temel ihracatçı sektörlerden hareketle, rakip ülkelerin pazar paylarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Başka bir anlatımla, Türkiye'nin temel ihracatçı sektörlerinde rakiplerin görece pozisyonlarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Tablolar, 2007 yılını baz alarak hazırlanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde kullanılacak tablolarla ilgili kısa bir tanımlanının izlemeyi kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bu nedenle Meyve ve Sebzeler Sektörünün analiz edildiği Tablo 20, izahat ve örnek olması için iki kere verilecektir.

Bütün tablolar en fazla ihracatın gerçekleştirildiği beş ülkeye (Örneğin Meyve ve Sebzeler sektöründe Fransa, Almanya, İtalya, Rusya ve İngiltere) göre düzenlenmiştir. Dolayısıyla, ilk satırda yer alan ülkeler (hedef pazarlar), Türkiye'nin ihracatı içindeki büyüklüğüne göre belirlenmektedir. Tablolarda, bu ülkelere ilgili sektörde en fazla ihracat gerçekleştiren ilk 10 ülkeye yer verilerek, bu ülkelerin (rakiplerin) hedef pazarlara yaptıkları ihracat tutarları belirtilmiştir. Örneğin; İspanya hedef pazarlara Meyve ve Sebzeler sektöründe toplam 8,754,250,985 USD'lik ihracat gerçekleştirmiştir. Bu ihracatın 2,872,117,431 USD'lik kısmı Fransa'ya gerçekleştirilmiştir.

Örneğin; Fransa'nın tablodaki 10 ülkeden yaptığı Meyve ve Sebze ithalatının (=10 ülkenin Fransa'ya yaptığı Meyve ve Sebze ihracatının) toplamı 7,277,22,807 USD'dir. Fransa'nın dünyadan (10 ülke + geri kalan tüm ülkeler) yaptığı toplam sebze ve meyve ithalatı ise 10,626,379,779 USD'dir.

Tüm tablolarda Türkiye, hedef pazarlara yaptığı ilgili sektör ihracatında kaçıncı sırada olduğunun görülmesi amacıyla yer almaktadır. Tablolar (Türkiye + diğer ilk 10 ülke) olarak düzenlenmiş ve toplam sadece ilk 10 ülke bazında hesaplanmıştır (örneğin; Tablo 20'de Brezilya toplama dahil edilmemiştir).

Tablodan hedef pazarların meyve ve sebzeler sektöründeki toplam ithalatının yüzde 63'ünün ilk 10 ülkeden yapıldığı görülmektedir. Bu sektörde hedef pazar ülkelerinin dünyadaki tüm ülkelere yaptığı toplam 52.6 milyar USD'lik ithalatın 33.1 milyar USD'lik kısmı tablodaki 10 ülkeden yapılmıştır. En sağdaki (%) sütünü ise ülkelerin hedef pazarların o sektördeki toplam ithalatının ne kadarını karşıladığını

göstermektedir. Örneğin; İspanya beş ülkeye yaptığı 8.75 milyar USD'lik meyve ve sebze ihracatı ile, bu ülkelerin toplam meyve ve sebze ithalatının (52.6 milyar USD) yüzde 17'lik kısmını karşılamıştır.

Tablo yorumlarında “Dünya” ve “Toplam” kelimeleri (aksi belirtilmedikçe) hedef pazarların ilgili sektördeki toplam ithalatını kastetmektedir. Sektörler bazında hedef pazarlardaki rakiplerin belirlenmesinde, ülke bazında 100 milyon USD'lik ihracat tutarının üzerindeki değerler dikkate alındığından, tablolarda ihracat rakamının görünmemesi, hedef pazara ilgili ülkenin yaptığı ihracatın 100 milyon USD'nin altında olduğunu göstermektedir. Toplamlar, 100 milyon USD'nin altındaki tutarları dikkate almadan hesaplanmıştır. Ancak, “Dünya” toplamı gerçek ithalat değerlerini göstermektedir.

Örnek Tablo 20: Meyve ve Sebze Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Fransa	Almanya	İtalya	Rusya	İngiltere	Toplam	%
1	İspanya	2,872,117,431	2,653,680,000	868,971,198	254,727,850	2,104,754,506	8,754,250,985	17
2	Hollanda	958,868,072	2,536,034,000	434,091,594	251,210,730	2,232,466,340	6,412,670,736	12
3	İtalya	757,095,886	2,087,366,000	0	136,504,053	842,416,288	3,823,382,227	7
4	Belçika	1,271,703,626	596,230,000	198,329,338	184,218,511	707,844,825	2,958,326,300	6
5	Türkiye	278,450,120	856,499,411	526,281,220	619,385,061	291,130,016	2,571,745,828	5
6	Fransa	0	824,916,000	671,734,634	0	814,276,465	2,310,927,099	4
7	Çin	194,957,598	657,996,000	253,938,673	682,311,811	157,153,274	1,946,357,356	4
8	Almanya	548,813,813	0	346,794,827	110,090,382	588,302,987	1,594,002,009	3
9	ABD	271,228,824	616,150,000	172,611,522	0	364,495,667	1,424,486,013	3
10	Polonya	123,988,437	660,182,000	0	329,796,284	200,337,230	1,314,303,951	2
11	Brezilya	169,232,358	671,301,000	0	0	279,865,263	1,120,398,621	2
Σ ilk 10 Ülke		7,277,223,807	11,489,053,411	3,472,753,006	2,568,244,682	8,303,177,598	33,110,452,504	63
Dünya		10,626,379,779	17,480,758,000	5,341,251,427	6,340,218,182	12,807,397,923	52,596,005,311	100

Kaynak:UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

3.1. Meyve ve Sebze Sektöründe (05) Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Meyve ve sebzeler sektöründe Türkiye'nin rakipleri sıralamasında İspanya ve Hollanda'nın %17 ve %12 pazar payı ile ilk sırada bulunduğu görülmektedir. Türkiye'nin söz konusu sektörde %5 dünya pazar payı ve yaklaşık 2.6 milyar USD ihracat ile Çin ve Brezilya gibi ülkelerin üzerinde bir performans gösterdiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin meyve ve sebzeler sektöründe en temel pazarlarının Almanya, Rusya ve İtalya olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu sektörde hedef pazarlara yapılan yaklaşık 53 milyar USD olan dünya ihracat toplamının %63'ünün (33 milyar USD'nin) 10 ülke tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 20: Meyve ve Sebzeler Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Fransa	Almanya	İtalya	Rusya	İngiltere	Toplam	%
1	İspanya	2,872,117,431	2,653,680,000	868,971,198	254,727,850	2,104,754,506	8,754,250,985	17
2	Hollanda	958,868,072	2,536,034,000	434,091,594	251,210,730	2,232,466,340	6,412,670,736	12
3	İtalya	757,095,886	2,087,366,000	0	136,504,053	842,416,288	3,823,382,227	7
4	Belçika	1,271,703,626	596,230,000	198,329,338	184,218,511	707,844,825	2,958,326,300	6
5	Türkiye	278,450,120	856,499,411	526,281,220	619,385,061	291,130,016	2,571,745,828	5
6	Fransa	0	824,916,000	671,734,634	0	814,276,465	2,310,927,099	4
7	Çin	194,957,598	657,996,000	253,938,673	682,311,811	157,153,274	1,946,357,356	4
8	Almanya	548,813,813	0	346,794,827	110,090,382	588,302,987	1,594,002,009	3
9	ABD	271,228,824	616,150,000	172,611,522	0	364,495,667	1,424,486,013	3
10	Polonya	123,988,437	660,182,000	0	329,796,284	200,337,230	1,314,303,951	2
11	Brezilya	169,232,358	671,301,000	0	0	279,865,263	1,120,398,621	2
Σ ilk 10 Ülke		7,277,223,807	11,489,053,411	3,472,753,006	2,568,244,682	8,303,177,598	33,110,452,504	63
Dünya		10,626,379,779	17,480,758,000	5,341,251,427	6,340,218,182	12,807,397,923	52,596,005,311	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

3.2. Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (33)

Petrol ve petrolden elde edilen ürünler sektöründe hedef pazarlara yönelik temel ihracatçı ülkelerin %11 pazar payı ve yaklaşık 50 milyar USD üzerinde ihracat değerleri ile Suudi Arabistan ve Kanada'nın olduğu anlaşılmaktadır. Bu iki ülkeyi %8'erlik pazar payı ve sırasıyla 38.7 milyar USD ve 35.4 milyar USD civarındaki ihracat değerleri ile Venezuela ve Nijerya'nın izledikleri görülmektedir. Bu ilk dört ülke dışında Meksika, Rusya, Libya, Cezayir, Irak ve Angola diğer temel ihracatçı ülkeleri oluşturmaktadır.

Tablo 21: Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (33)

Sıra	Rakipler	Yunanistan	İtalya	Singapur	Güney Afrika	ABD	Toplam	%
1	S. Arabistan	1,187,475,354	4,151,848,107	8,098,583,930	3,236,778,871	36,282,988,494	52,957,674,756	11
2	Kanada	0	0	0	0	51,655,809,316	51,655,809,316	11
3	Venezüella	0	0	0	0	38,761,536,537	38,761,536,537	8
4	Nijerya	0	992,737,115	0	1,751,917,316	32,728,657,555	35,473,311,986	8
5	Meksika	0	0	0	0	34,131,745,485	34,131,745,485	7
6	Rusya	2,549,437,336	8,685,967,715	614,538,285	434,406,220	11,510,802,380	23,795,151,936	5
7	Libya	1,255,804,881	15,930,982,496	0	0	3,304,954,584	20,491,741,961	4
8	Cezayir	0	467,638,841	0	0	17,002,487,570	17,470,126,411	4
9	Irak	0	4,014,485,896	0	251,848,649	11,366,252,830	15,632,587,375	3
10	Angola	0	0	0	1,641,956,814	12,855,246,894	14,497,203,708	3
32	Türkiye	296,733,681	458,339,439	277,357,908	337,863,963	288,494,986	1,658,789,977	0
Σ ilk 10 Ülke		4,992,717,571	34,243,660,170	8,713,122,215	7,316,907,870	249,600,481,645	304,866,889,471	66
Dünya		10,247,157,544	53,823,029,639	52,602,076,677	14,317,574,522	333,263,210,156	464,253,048,538	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

Ülkemiz yaklaşık 1.7 milyar USD ihracat değeri ile hedef pazarlara yönelik ihracat sıralamasında 33. sırada bulunurken, ihmal edilecek bir pazar payına sahip olduğu

görülmektedir. 2007 yılı itibariyle söz konusu sektörde hedef pazarlara yönelik ihracat toplamı 464 milyar civarında gerçekleşirken, ilk on ülkenin yaklaşık 305 milyar USD ihracat yaptıkları ve %66 oranında bir pazar payına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (65)

Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) Sektöründe Türkiye, en temel pazarlarına (Almanya, Rusya, İtalya, ABD ve Romanya) yönelik ihracat performansında, yaklaşık 3.3 milyar USD ihracat değeri ve %7 pazar payı ile ihracat sıralamasında 4. sırada bulunmaktadır. Söz konusu sektörde ülkemizin en temel rakibi 11.3 milyar USD ihracat değeri ve %21 pazar payı ile Çin'dir. Bu ülkeyi %7 pazar payı ve yaklaşık 3.9 milyar USD lik ihracat değeri ile İtalya izlerken, Hindistan yaklaşık 3.5 milyar USD ihracat değer ve %7 pazar payı ile ülkemizin üzerinde bir performans sergilemiştir.

Tablo 22: Tekstil Ürünleri (İplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya) Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Almanya	İtalya	Romanya	Rusya	ABD	Toplam	%
1	Çin	1,476,279,000	1,528,705,037	0	633,929,462	7,661,390,239	11,300,303,738	21
2	İtalya	1,836,924,000	0	1,191,961,008	0	801,249,742	3,830,134,750	7
3	Hindistan	578,926,000	519,668,935	0	0	2,347,548,413	3,446,143,348	7
4	Türkiye	858,890,044	684,405,322	446,560,502	761,725,795	559,690,702	3,311,272,365	6
5	Almanya	0	1,255,504,220	724,379,016	149,388,568	458,554,208	2,587,826,012	5
6	Pakistan	311,115,000	300,319,017	0	0	1,700,076,915	2,311,510,932	4
7	Kanada	0	0	0	0	1,842,103,004	1,842,103,004	3
8	Meksika	0	0	0	0	1,752,994,571	1,752,994,571	3
9	Fransa	614,137,000	557,565,779	334,025,176	0	247,056,832	1,752,784,787	3
10	Belçika	842,208,000	246,972,714	121,582,019	0	271,001,595	1,481,764,328	3
11	Hollanda	864,726,000	261,900,331	0	0	323,426,935	1,450,053,266	3
Σ İlk 10 Ülke		6,518,479,044	5,093,141,024	2,818,507,721	1,545,043,825	17,641,666,221	33,616,837,835	63
Dünya		13,485,698,000	9,376,876,723	3,685,811,878	2,365,441,994	24,088,520,713	53,002,349,308	100

Kaynak:UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

Söz konusu sektörde beş ülkeye yaklaşık 53 milyar USD toplam ihracat gerçekleştirilirken, bu ihracatın yaklaşık 33.6 milyar USD lik bölümünün ve %66 pazar payı ile ilk on ülke tarafından karşılandığı saptanmaktadır. Tabloda gösterilen bulgular incelendiğinde, Türkiye, Meksika, Çin, Hindistan, Pakistan gibi gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan ülkelerin, hedef pazarların toplam ihracatı içerisinde en temel ağırlığa sahip ülkeler olduğu anlaşılmaktadır.

3.4. Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb.Maddeden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (66)

Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb.Maddeden Eşya Sektöründe Türkiye'nin en temel pazarlarının başında ABD, İngiltere, Irak, Almanya ve İtalya gelmektedir. Söz konusu bu temel pazarlara Türkiye'nin yaklaşık 1.2 milyar USD ihracat gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu ihracat değerine göre Türkiye ihracat sıralamasında 13. sırada bulunurken, %2'lik pazar payı ile Meksika, Hindistan, Çin ve İsrail gibi ülkelerin oldukça altında bir performans ortaya koymuştur.

Tablo 23: Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb.Maddeden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Almanya	Irak	İtalya	İngiltere	ABD	Toplam	%
1	İsrail	0	0	125,712,321	331,039,243	9,607,806,500	10,064,558,064	14
2	Çin	1,042,505,000	0	708,419,791	822,141,172	5,218,984,079	7,792,050,042	11
3	Belçika	606,213,000	0	571,047,547	769,409,179	3,085,509,897	5,032,179,623	7
4	Hindistan	164,647,000	0	160,282,395	263,978,036	4,332,452,817	4,921,360,248	7
5	Güney Afrika	0	0	0	3,587,756,206	1,101,498,407	4,689,254,613	7
6	İtalya	1,139,555,000	0	0	546,066,600	1,969,912,696	3,655,534,296	5
7	Kanada	0	0	0	1,267,784,068	2,231,917,613	3,499,701,681	5
8	Almanya	0	0	948,478,123	823,616,300	951,400,194	2,723,494,617	4
9	Fransa	791,911,000	0	627,112,985	536,465,110	608,224,187	2,563,713,282	4
10	Meksika	0	0	0	0	2,128,612,654	2,128,612,654	3
13	Türkiye	141,033,943	191,297,146	137,960,723	217,500,301	467,410,015	1,155,202,128	2
Σ İlk 10 Ülke		3,744,831,000	0	3,141,053,162	8,948,255,914	31,236,319,044	47,070,459,120	67
Dünya		9,368,986,000	NA	5,416,799,278	14,865,012,120	39,947,213,840	69,789,308,384	100

Kaynak:UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

Söz konusu sektörde temel ihracatçı iki ülkenin İsrail ve Çin olduğu anlaşılmaktadır. Bu iki ülkenin söz konusu sektörde hedef pazarlardaki piyasa payları %25 oranında tespit edilirken, yaklaşık 17.9 milyar USD ihracat yaptıkları görülmektedir.

3.5. Demir ve Çelik Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (67)

Demir ve Çelik Sektöründe Türkiye'nin rakipleri ve pazar paylarını gösteren Tablo 24 verileri incelendiğinde, ülkemizin söz konusu sektörde en güçlü rakiplerinin Almanya, Çin ve Fransa'nın olduğu görülmektedir. 2007 verilerine göre, Türkiye'nin en temel pazarını oluşturan ülkelerin başında ise B.Arap Emirlikleri, İspanya, Romanya, İtalya ve İngiltere gelmektedir.

Tablo 24: Demir ve Çelik Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (67)

Sıra	Rakipler	İtalya	Romanya	İspanya	B. Arap Emirlikleri	İngiltere	Toplam	%
1	Almanya	3,843,703,985	273,036,159	1,777,740,232	172,980,054	2,184,651,027	8,252,111,457	12
2	Çin	3,284,916,128	115,675,540	1,920,662,650	1,054,226,281	762,297,713	7,137,778,312	10
3	Fransa	2,755,839,286	107,954,944	2,436,809,475	155,697,647	1,013,556,977	6,469,858,329	9
4	Türkiye	440,736,734	557,076,309	643,762,559	1,743,982,540	384,076,722	3,769,634,864	5
5	İtalya	0	470,557,352	1,635,607,810	174,565,753	866,638,783	3,147,369,698	5
6	Ukrayna	1,984,171,583	263,744,826	0	501,432,607	0	2,749,349,016	4
7	Belçika	1,250,489,441	0	473,002,285	0	907,410,468	2,630,902,194	4
8	Rusya	1,889,416,170	177,731,497	302,157,700	0	260,582,769	2,629,888,136	4
9	İspanya	1,680,519,972	0	0	0	691,302,662	2,371,822,634	3
10	Hollanda	1,112,442,721	0	304,325,517	0	567,685,925	1,984,454,163	3
11	Avusturya	1,477,563,121	120,790,982	0	0	273,918,192	1,872,272,295	3
Σ İlk 10 Ülke		18,242,236,020	1,965,776,627	9,494,068,228	3,802,884,882	7,638,203,046	41,143,168,803	60
Dünya		29,911,348,924	3,554,100,574	15,623,596,021	7,482,464,559	12,194,090,399	68,765,600,477	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

2007 yılında Türkiye söz konusu sektörde 5 ülkeye yaklaşık 3,8 milyar USD ihracat yaparken %5 gibi yüksek sayılabilecek bir pazar payına ulaşmıştır. Tıpkı tekstil ürünleri sektöründe olduğu gibi Türkiye, bu ülkelere yönelik ihracat sıralamasında 4. sırada yer alarak önemli bir performans sergilemiştir.

3.6. Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (69)

Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya Sektöründe Türkiye'nin rakipleri sıralamasında İtalya, Çin ve Almanya ilk üç ülkeyi oluştururken, bu 3 ülkenin söz konusu sektörde hedef ülkelerdeki pazar payının %35'ine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 25: Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Fransa	Almanya	Irak	Romanya	Rusya	Toplam	%
1	İtalya	2,878,064,583	2,620,029,000	0	571,062,495	386,138,574	6,455,294,652	13
2	Çin	1,516,319,186	3,264,798,000	0	151,995,493	883,205,520	5,816,318,199	12
3	Almanya	3,658,109,091	0	0	506,562,022	967,523,844	5,132,194,957	10
4	Avusturya	305,502,151	1,858,585,000	0	108,289,627	154,484,087	2,426,860,865	5
5	İsviçre	389,136,975	1,951,079,000	0	0	0	2,340,215,975	5
6	Polonya	349,049,631	1,546,454,000	0	142,315,362	238,116,780	2,275,935,773	5
7	Çek Cum.	276,298,932	1,972,016,000	0	0	0	2,248,314,932	5
8	İspanya	1,296,063,203	765,011,000	0	0	0	2,061,074,203	4
9	Fransa	227,216,058	1,450,083,000	0	219,442,470	145,109,609	2,041,851,137	4
10	ABD	732,743,171	935,287,000	0	0	229,703,946	1,897,734,117	4
14	Türkiye	151,561,096	408,795,000	203,383,906	210,874,953	168,258,002	1,142,872,957	2
Σ İlk 10 Ülke		11,628,502,981	16,363,342,000	0	1,699,667,469	3,004,282,360	32,695,794,810	67
Dünya		16,132,471,910	25,039,826,000	NA	2,773,053,025	4,951,896,610	48,897,247,545	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

Türkiye söz konusu sektörde yaklaşık 1.4 milyar USD ihracat değeri ve %2 pazar payı ile dünya ihracat sıralamasında 14. sırada yer almaktadır. Sektörde ülkemizin en temel pazarları sıralamasında öne çıkan ülkeler; Almanya, Romanya, Irak, Rusya ve Fransa olarak tespit edilmiştir. Söz konusu sektörde ilk on ülke %67 pazar payı ve yaklaşık 33 milyar USD ihracat değerine sahiptir.

3.7. Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam ve Parçaları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (77)

Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam ve Parçaları sektöründe Türkiye yaklaşık 3 milyar USD ihracat değeri ve %2 oranında pazar payı ile söz konusu sektörde 18. sırada bulunmaktadır. Sektörde ülkemizin en temel pazarlarının başında Fransa, Almanya, Irak, İtalya ve İngiltere gelmektedir. Çin, Almanya ve ABD hedef pazarların sektörel ihracatının %30'unu karşılarken, bu ülkeleri İtalya, Japonya, Fransa ve Hollanda gibi diğer gelişmiş ülkelerin izlediği görülmektedir. Çin istisna kabul edilirse ilk on ülke sıralamasında hiçbir gelişmekte olan ülkenin yer almaması, sektörün esas olarak kalkınma düzeyi ile yakından ilgili olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 26: Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam ve Parçaları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Fransa	Almanya	Irak	İtalya	İngiltere	Toplam	%
1	Çin	3,418,002,276	8,938,552,000	0	2,452,652,630	4,100,251,624	18,909,458,530	12
2	Almanya	4,810,114,793	0	0	5,478,498,822	4,225,487,219	14,514,100,834	10
3	ABD	2,275,764,835	7,184,905,000	0	644,528,111	2,569,111,147	12,674,309,093	8
4	İtalya	3,758,085,200	3,304,059,000	0	0	1,425,112,146	8,487,256,346	6
5	Japonya	1,164,646,659	5,146,903,000	0	456,577,756	1,456,139,937	8,224,267,352	5
6	Fransa	0	3,362,012,000	0	2,316,866,682	1,818,625,245	7,497,503,927	5
7	Hollanda	756,593,542	3,069,007,000	0	1,221,127,726	1,910,939,232	6,957,667,500	5
8	Çek Cum.	628,270,670	4,249,294,000	0	222,718,108	396,603,864	5,496,886,642	4
9	Polonya	1,141,210,791	2,676,942,000	0	519,021,349	914,409,222	5,251,583,362	3
10	İngiltere	1,094,856,497	2,545,160,000	0	906,345,293	0	4,546,361,790	3
18	Türkiye	413,659,041	423,787,237	321,731,248	382,555,691	748,712,001	2,290,445,218	2
Σ İlk 10 Ülke		19,047,545,263	40,476,834,000	0	14,218,336,477	18,816,679,636	92,559,395,376	61
Dünya		31,950,840,053	70,859,803,000	0	19,868,189,519	28,963,365,323	151,642,197,895	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

3.8. Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (78)

Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası sektöründe Türkiye'nin rakiplerini ve pazar paylarını gösteren Tablo 27 bulguları incelendiğinde, Türkiye'nin yaklaşık 9 milyar USD ihracat değeri ve %3 pazar payı ile

hedef pazarların ihracat sıralamasında 11. sırada bulunduğu anlaşılmaktadır. Sektörde Almanya'nın tartışmasız üstünlüğü gözlenirken, Fransa ve İspanya gibi diğer merkez ülkelerinin Almanya'yı izledikleri saptanmaktadır.

Tablo 27: Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Fransa	Almanya	İtalya	İspanya	İngiltere	Toplam	%
1	Almanya	19,502,509,919	0	20,183,981,063	19,538,424,999	27,800,611,765	87,025,527,746	26
2	Fransa	499,649,960	10,551,070,000	6,836,874,863	13,858,587,031	7,463,500,271	39,209,682,125	12
3	İspanya	14,501,501,575	6,784,160,000	5,804,016,704	0	7,221,290,727	34,310,969,006	10
4	Belçika	2,680,843,691	5,214,619,000	2,553,575,988	2,309,313,260	8,127,265,769	20,885,617,708	6
5	İtalya	5,648,368,094	7,167,351,000	0	4,421,319,655	3,238,847,033	20,475,885,782	6
6	Japonya	3,142,632,543	4,971,584,000	2,291,190,324	3,496,701,413	4,508,812,407	18,410,920,687	5
7	İngiltere	3,249,445,200	5,548,125,000	2,750,639,578	3,339,055,011	0	14,887,264,789	4
8	Çek Cum.	1,624,122,806	5,815,220,000	1,344,902,190	540,825,014	1,430,371,839	10,755,441,849	3
9	ABD	661,469,310	6,924,000,000	545,686,118	651,328,903	1,083,427,354	9,865,911,685	3
10	Polonya	988,111,094	3,051,848,000	3,632,366,147	904,329,090	1,051,238,551	9,627,892,882	3
11	Türkiye	2,262,933,632	1,856,796,858	2,239,242,462	1,117,511,542	1,440,087,219	8,916,571,713	3
Σ ilk 10 Ülke		52,498,654,192	56,027,977,000	45,943,232,975	49,059,884,376	61,925,365,716	265,455,114,259	78
Dünya		64,882,741,911	86,513,650,000	55,919,435,315	58,170,590,566	74,389,237,779	339,875,655,571	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

Söz konusu sektörde yaklaşık 340 milyar USD civarında olan dünya ihracat toplamının %78'inin (265.4 milyar USD'nin) ilk on ülke tarafından yapıldığı görülmektedir. Başka bir anlatımla, diğer sektörlerle kıyaslandığında Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası sektöründe ilk on ülkenin ihracat payının görece olarak daha yüksek gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Tabloda gözlenen diğer bir olgu da sektörde ihracatçı ülkelerin aynı zamanda önemli ithalatçı ülke olmasıdır. Bu durum, sektörde yüksek düzeyde endüstri-içi ticaretin varlığına işaret etmektedir. Sektörde Türkiye'nin temel pazarlarının başında Fransa ve İtalya gelirken, bu ülkeleri Almanya, İngiltere ve İspanya izlemiştir.

3.9. Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (84)

Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları sektöründe Türkiye'nin rakipleri ve pazar paylarını gösteren Tablo 28 bulguları incelendiğinde, Türkiye'nin dünya ihracatı içerisinde en temel sektörünün giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektörünün olduğu saptanmaktadır. Türkiye söz konusu sektörde Fransa, Almanya, Hollanda, İspanya ve İngiltere'ye yaklaşık 8.6 milyar USD ihracat yaparken, %9 Pazar payı ile ilk on ülke arasında 2. sırada yer almıştır. Sektörde Çin'in mutlak üstünlüğü gözlenmektedir. Çin, Fransa, Almanya, Hollanda, İspanya ve İngiltere'ye yaklaşık

25.7 milyar USD ihracat yaparken, %27 pazar payı ile ihracat sıralamasında birinci sırada bulunmaktadır.

Tablo 28: Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları

Sıra	Rakipler	Fransa	Almanya	Hollanda	İspanya	İngiltere	Toplam	%
1	Çin	5,567,756,944	8,223,472,000	1,951,363,660	3,323,660,141	6,664,074,513	25,730,327,258	27
2	Türkiye	904,973,575	3,357,587,799	967,168,987	879,861,504	2,453,310,917	8,562,902,782	9
3	İtalya	2,174,292,674	1,367,538,000	339,301,354	1,405,073,997	1,369,444,079	6,655,650,104	7
4	Bangladeş	970,522,184	1,930,545,000	320,525,242	573,975,908	1,295,309,679	5,090,878,013	5
5	Hindistan	1,090,107,560	1,160,888,000	377,141,807	562,402,609	1,491,141,394	4,681,681,370	5
6	Almanya	700,111,384	0	1,525,181,615	275,114,388	797,346,096	3,297,753,483	3
7	Fas	1,224,370,721	0	0	1,329,766,188	566,547,720	3,120,684,629	3
8	Fransa	0	506,701,000	191,777,117	825,782,221	843,078,249	2,367,338,587	2
9	Portekiz	485,927,453	348,007,000	0	1,044,343,470	397,105,740	2,275,383,663	2
10	Tunus	1,361,901,865	502,841,000	135,892,107	189,309,423	0	2,189,944,395	2
11	Romanya	543,408,809	848,836,000	0	0	672,389,312	2,064,634,121	2
Σ İlk 10 Ülke		14,479,964,360	17,397,579,799	5,808,351,889	10,409,289,849	15,877,358,387	63,972,544,284	66
Dünya		21,114,274,509	29,657,558,000	7,957,307,816	13,568,874,066	24,779,281,029	97,077,295,420	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

Sektörde Türkiye'nin Çin yanında diğer güçlü rakipleri arasında İtalya gibi merkez ve Bangladeş ve Hindistan gibi çevre ekonomileri gelmektedir. Tabloda gözlenen temel olgulardan biri de, söz konusu sektörde genel olarak gelişmekte olan ekonomilerin ihracatçı, gelişmiş ülkelerin ise ithalatçı oldukları olgusudur.

3.10. Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (89)

Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar Sektöründe Türkiye'nin rakipleri ve pazar payları incelendiğinde, Çin %38 pazar payı ve yaklaşık 59.2 milyar USD ihracat değeri ile Almanya, İtalya, Rusya, B.A.Emirlikleri ve ABD gibi en temel ithalatçı ülkeler pazarında ilk sırada bulunmaktadır. Ülkemiz yaklaşık 1.3 milyar USD ihracat değeri ile ilk beş ülkeye yapılan ihracat sıralamasında 20. sırada bulunmaktadır.

Tablo 29: Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamül Eşyalar Sektöründe Türkiye'nin Rakipleri ve Pazar Payları (89)

Sıra Rakipler	Almanya	İtalya	Rusya	BAE	ABD	Toplam	%
1 Çin	8,098,167,000	2,461,325,845	1,208,428,843	668,990,141	46,759,933,085	59,196,844,914	38
2 Fransa	1,667,308,000	1,170,974,344	158,025,134	134,984,265	3,913,415,724	7,044,707,467	5
3 Kanada	0	0	0	0	6,681,089,070	6,681,089,070	4
4 İngiltere	1,160,506,000	863,157,719	107,574,826	213,189,096	3,870,922,395	6,215,350,036	4
5 Japonya	1,535,457,000	103,312,998	0	0	4,195,764,952	5,834,534,950	4
6 Almanya	0	2,186,478,090	625,753,860	156,969,334	2,578,116,141	5,547,317,425	4
7 İtalya	1,266,685,000	0	243,563,524	629,996,680	2,396,911,462	4,537,156,666	3
8 İsviçre	2,235,346,000	615,986,452	0	0	1,346,768,417	4,198,100,869	3
9 İrlanda	921,589,000	457,213,799	0	0	2,734,386,204	4,113,189,003	3
10 Hindistan	0	0	0	1,270,608,041	2,836,129,783	4,106,737,824	3
20 Türkiye	204,329,067	119,377,521	220,732,291	333,590,677	391,862,175	1,269,891,731	1
Σ İlk 10 Ülke	16,885,058,000	7,858,449,247	2,343,346,187	3,074,737,557	77,313,437,233	107,475,028,224	69
Dünya	31,170,239,000	13,037,558,620	4,626,623,144	6,870,873,997	99,442,886,073	155,148,180,834	100

Kaynak: UN, Comtrade İstatistiklerinden hareketle oluşturuldu.

3.11. Temel İhracatçı Sektörlerde Türkiye'nin Rakipleri ve Pazarları: Toplu Gösterim

Bu alt bölümde önceki bölümlerde her bir sektör için hesaplanılan bulguların toplu olarak gösterimi amaçlanmaktadır. Böylelikle en temel ihracatçı sektörlerle ilişkin rakip ülkelerin pozisyonunu aynı tablo üzerinde izlenmesi mümkün olabilecektir.

Türkiye'nin temel ihracatçı sektörlerinde rakip ülkelerin sektörel dağılımını simgesel olarak gösteren Tablo 30 verileri incelendiğinde, ülkemize dokuzar sektörle İtalya, Fransa ve Almanya'nın en temel rakip ülke olarak öne çıktıkları görülmektedir. Bu ülkeleri Çin sekiz sektörle izlerken, ABD ve Belçika'nın 5 sektörde ülkemizin temel ihracatçı sektörlerinde rakip konumunda buldukları görülmektedir. Hollanda, Polonya, Kanada, Hindistan ve İspanya 3'er sektörde rakip pozisyonunda iken, İngiltere, Meksika, Çek Cumhuriyeti ve Japonya'nın 3'er sektörle rakip ülkeleri oluşturdukları saptanmaktadır. Avusturya, İsviçre, Irak ve Rusya 2'şer sektörde Türkiye'nin rakibi konumunda iken, Brezilya, S.Arabistan, Venezüella, Nijerya, Libya, Cezayir, Angola, Pakistan, Ukrayna, Fas, Tunus, İsrail, G.Afrika, Bangladeş, Portekiz, Romanya ve İrlanda ise birer sektörde Türkiye'nin rakibi pozisyonunda bulunduğu görülmektedir.

Tablo 30: Türkiye'nin Temel İhracatçı Sektörlerinde Rakip Ülkelerin Sektörel Dağılımı

Ülkeler/Kodlar	05	33	65	66	67	69	77	78	84	89	Toplam
İtalya	x		x	x	x	x	x	x	x	x	9
Fransa	x		x	x	x	x	x	x	x	x	9
Almanya	x		x	x	x	x	x	x	x	x	9
Çin	x		x	x	x	x			x	x	8
ABD	x					x	x	x			5
Belçika	x		x	x	x			x			5
Hollanda	x		x		x		x				4
Polonya	x					x	x	x			4
Kanada		x	x	x						x	4
Hindistan			x	x					x	x	4
İspanya	x				x	x		x			4
İngiltere							x	x		x	3
Meksika		x	x	x							3
Çek.Cumh.						x	x	x			3
Japonya							x	x		x	3
Avusturya					x	x					2
İsviçre						x				x	2
Irak		x									2
Rusya		x			x						2
Brezilya	x										1
S.Arabistan		x									1
Venezüella		x									1
Nijerya		x									1
Libya		x									1
Cezayir		x									1
Angola		x									1
Pakistan			x								1
Ukrayna					x						1
Fas									x		1
Tunus									x		1
İsrail				x							1
G.Afrika				x							1
Bangladeş									x		1
Portekiz									x		1
Romanya									x		1
İrlanda										x	1

Kaynak: Kendi hesaplamalarımız

Türkiye'nin pazarlarında sektörel rakip sayılarını ve rakip ülkelerin Türkiye pazarlarındaki büyüklüğünü (Türkiye: 100) endeksine göre gösteren Tablo 31 verileri incelendiğinde ise, Türkiye'nin temel pazarlarında, Türkiye'den daha yüksek pazar büyüklüğüne sahip ülkeler sıralamasında Çin, Almanya, Fransa, Kanada, İtalya, S.Arabistan, İspanya, Venezüella, Meksika, Nijerya yer alırken, Türkiye'den daha düşük pazar payına ülkeler ise şu şekilde sıralanmıştır: Belçika, Japonya, Rusya, ABD, İngiltere, Libya, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Cezayir, Hindistan, Hollanda, Irak, Angola, İsrail, İsviçre, Bangladeş, G.Afrika, Avusturya, İrlanda, Fas, Ukrayna, Pakistan, Portekiz, Tunus, Romanya ve Brezilya.

Tablo 31: Sektörel Rakip Sayıları ve Rakip Ülkelerin Türkiye Pazarlarındaki Büyüklüğü

Rakipler	Kaç Sektörde Rakip	Pazarlarımızdaki Büyüklüğü (Türkiye=100)
Çin	8	398
Almanya	9	377
Fransa	9	206
Kanada	4	184
İtalya	9	176
Suudi Arabistan	1	153
İspanya	4	137
Venezüella	1	112
Meksika	3	110
Nijerya	1	102
Türkiye	-	100
Belçika	5	95
Japonya	3	94
Rusya	2	76
ABD	4	75
İngiltere	3	74
Libya	1	59
Çek Cum.	3	53
Polonya	4	53
Cezayir	1	50
Hindistan	4	50
Hollanda	4	48
Irak	1	45
Angola	1	42
İsrail	1	29
İsviçre	2	19
Bangladeş	1	15
Güney Afrika	1	14
Avusturya	2	12
İrlanda	1	12
Fas	1	9
Ukrayna	1	8
Pakistan	1	7
Portekiz	1	7
Tunus	1	6
Romanya	1	6
Brezilya	1	3

Kaynak: Kendi Hesaplamalarımız

Tabloda izleneceği üzere, Çin sekiz sektörde Türkiye'nin rakibi olurken, Almanya ve Fransa dokuz sektörde Türkiye'nin rakibi olmuştur. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan Çin'in daha yakından incelenmesi anlamlı gözükmektedir. Buna göre Türkiye'nin ihracatında ilk on sırada yere alan sektörlerin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk beş ülke bazında bakıldığında, Çin sekiz kez listede yer almıştır. Türkiye'nin bu on sektörde ilk beş ülkeye yaptığı ihracat toplamı 24,073,967,873 USD iken, Çin'in yaptığı ihracat tutarı 137,829,438,349 USD olarak

tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla, Çin'in ilk beş ülkeye yaptığı ihracat değeri Türkiye'nin ihracat değerinin yaklaşık 5.7 katı düzeyinde tespit edilmiştir.

4. TÜRKİYE'NİN SEÇİLMİŞ ÜLKELER KARŞISINDA GÖRELİ (NİSPİ) POZİSYONU: REKABET GÜCÜNDEKİ GELİŞMELER

Bu alt bölümde ülkemizin rekabet gücündeki gelişmeler görelî (nispi) pozisyon endeksinden hareketle hesaplanacaktır. Nispi pozisyon hesaplaması reel kur hesaplamasına benzemekle beraber, bazı farklılıklar göstermektedir. Reel kur hesaplamalarında yurt içi ve yurt dışı görelî fiyatlar kullanılırken, görelî pozisyona dayalı rekabet gücü analizinde, endeksin hesaplanacağı her ülke için ABD karşılığı kendi nominal döviz kuru ve yurt içi fiyat endeksindeki değişim dikkate alınmaktadır. Hesaplama sonucunda, her bir ülke açısından ortak bir para biriminin (1 ABD dolarının) satın alma gücündeki reel gelişme ortaya konmaktadır. Hesaplama esas olarak, görelî pozisyonundaki değişimin incelendiği ülkenin, diğer ülkelerin reel satınalma güçlerini gösteren endeks değerlerinin seçilen ülkenin endeks değerleri ile deflate edilmesi ile hesaplanmaktadır. Başka bir anlatımla, analize konu olan ülkelerin döviz kuru/ fiyat endekslerinin, nispi pozisyonu incelenen ülkenin döviz kuru/ fiyat endeksi ile deflate edilmesi sonucu rekabet gücü endeksine ulaşılmaktadır. Endeks değerinin 100'ün üzerinde çıkması nispi pozisyonu incelenen ülkenin rekabet gücünün düştüğünü, tersi durumda ise yükseldiğini göstermektedir.

Yükseler'den (2005) hareketle nispi pozisyon endeksi aşağıda belirtilen şekilde formüle edilebilir:

$$SG_{nt}=E_{nt}/ P_{nt}$$

SG: 1 ABD Dolarının Satınalma Gücü

E: 1 ABD Doları Karşılığı Yerli Para Birimi

P: Fiyat Endeksi (2000:100 Bazlı)

n: Ülkeler

t: Yıllar (2000-2007 Dönemi)

$$SGE_{nt}: SG_{nt}/SG_{n 2000}$$

SGE: 1 ABD Dolarının Satın Alma Gücü Endeksi (2000:100)

$$RGE_{nt}=SGE_{nt}/TR-SGE_t$$

RGE_{nt}: Rekabet Gücü Endeksi,

TR-SGE_t: Türkiye Rekabet Gücü Endeksi

Türkiye'nin seçilmiş ülkeler karşısındaki göreceli (nispi) pozisyonunu Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 32: Türkiye'nin Seçilmiş Ülkeler Karşısında Nispi Pozisyonu (Rekabet Gücü Endeksi)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Avustralya	100.0	84.5	92.1	91.7	90.3	97.2	98.2	103.0
Avusturya	100.0	79.0	87.0	87.4	88.9	99.6	100.4	107.5
Belçika	100.0	79.1	87.3	87.5	89.0	99.3	99.7	107.0
Kanada	100.0	80.1	93.6	99.3	103.5	108.2	102.4	113.1
Çek.Cum.	100.0	74.1	73.9	77.6	78.6	82.6	78.3	81.4
Danimarka	100.0	79.1	86.5	86.3	88.7	100.1	100.5	107.8
Finlandiya	100.0	79.0	87.3	88.1	91.3	104.0	104.7	111.7
Fransa	100.0	79.8	87.8	87.5	89.0	100.3	100.9	108.6
Almanya	100.0	79.5	87.9	88.6	90.5	102.1	102.8	109.9
Yunanistan	100.0	79.4	85.9	84.5	85.3	94.4	93.5	99.3
Macaristan	100.0	73.2	73.8	75.0	72.6	79.1	82.8	79.8
İzlanda	100.0	91.7	96.7	96.8	98.2	97.3	104.7	108.5
İrlanda	100.0	77.3	82.9	81.5	82.8	92.7	91.2	95.0
İtalya	100.0	78.9	86.4	85.6	87.0	97.8	97.9	105.1
Japonya	100.0	89.5	109.7	124.3	132.6	155.5	168.7	203.6
Kore	100.0	86.3	96.1	107.9	114.4	114.3	107.4	121.6
Lüksemburg	100.0	79.0	86.8	86.6	87.9	98.4	98.0	104.6
Meksika	100.0	73.1	84.9	110.7	126.4	134.7	134.1	154.2
Hollanda	100.0	77.8	84.5	84.2	86.4	97.4	98.5	105.9
Y.Zelanda	100.0	82.9	86.5	82.7	81.0	84.9	92.0	94.5
Norveç	100.0	78.1	80.7	85.3	92.4	99.8	100.1	108.3
Polonya	100.0	70.3	81.1	93.7	97.5	96.8	94.6	98.2
Portekiz	100.0	77.7	84.1	82.9	84.2	94.3	93.5	99.8
S.Cumhur.	100.0	77.0	82.6	75.3	70.3	75.5	71.3	68.8
İspanya	100.0	78.3	85.1	84.1	84.8	94.0	92.9	98.8
İsveç	100.0	86.7	94.3	93.8	97.1	112.8	113.3	121.1
İsviçre	100.0	77.9	84.3	88.4	92.6	105.1	108.0	122.3
Türkiye	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
İngiltere	100.0	81.8	91.4	101.0	101.6	115.1	114.5	122.9
ABD	100.0	76.6	88.8	106.1	118.1	131.1	131.0	151.8
Brezilya	100.0	94.7	127.8	143.5	146.2	130.7	115.6	119.0
Çin	100.0	78.1	92.8	112.1	123.2	137.6	136.1	147.7
Hindistan	100.0	79.6	92.8	104.5	112.1	120.1	120.2	123.0
Endonezya	100.0	86.0	82.2	86.7	97.3	109.9	94.5	105.6
Rusya	100.0	67.2	73.5	77.3	74.9	74.8	67.6	69.6

Kaynak: OECD veritabanından hareketle hesaplanmıştır.

Türkiye'nin nispi pozisyonunu gösteren Tablo 32 verileri incelendiğinde, Türkiye'nin rekabet gücünün 2007 verilerine göre Portekiz, İspanya, Y.Zelanda, Polonya, Macaristan ve Yunanistan karşısında yükselirken, Tabloda yer alan diğer ülkeler karşısında düştüğü saptanmaktadır.

Türkiye'nin pazarlarında rakip ülke konumunda bulunan Çin ve Hindistan gibi ülkeler karşısında rekabet gücünün 2003 yılından itibaren düşmeye başladığı görülmektedir. Ülkemizin en büyük ticaret ortaklarından olan Almanya ve Fransa karşı rekabet gücünün 2005 yılından itibaren azalmaya başladığı görülmektedir. Yine ülkemizin dış ticaretinde önemli, i ağırlığa sahip ülkelerden İngiltere'ye karşı rekabet gücünün de 2003 yılından itibaren azalmaya başladığı görülmektedir. Ülkemizin dış ticaretinde önemli ülkelerden biri olan İtalya'ya karşı rekabet gücü ise 1990-2006 döneminde artarken, bu sürecin tersine döndüğü 2007 yılında İtalya'ya karşı rekabet gücünün azaldığı saptanmaktadır.

4.1. Türkiye'nin Rekabet Gücünün Düşük Olduğu Ülkeler

Türkiye'nin rekabet gücünün düşük olduğu ülkeleri gösteren Tablo 33 verileri incelendiğinde, ülkemizin Japonya, Kore, İsveç, İngiltere, ABD, Brezilya, Çin, Hindistan ve Meksika karşısında rekabet gücünün düşük olduğu saptanmıştır. Söz konusu bu ülkelerden özellikle Çin ve Hindistan gibi ülkelerin Türkiye'nin bir çok sektörde rakipleri olduğu düşünülürse, Türkiye'nin bu ülkeler karşısında rekabet gücünün düşük olmasının yarattığı olumsuz tablo daha da anlam kazanmaktadır.

Tablo 33: Türkiye'nin Rekabet Gücünün Düşük Olduğu Ülkeler

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Japonya	100	89.5	109.7	124.3	132.6	155.5	168.7	203.6
Kore	100	86.3	96.1	107.9	114.4	114.3	107.4	121.6
İsveç	100	86.7	94.3	93.8	97.1	112.8	113.3	121.1
İngiltere	100	81.8	91.4	101.0	101.6	115.1	114.5	122.9
ABD	100	76.6	88.8	106.1	118.1	131.1	131.0	151.8
Brezilya	100	94.7	127.8	143.5	146.2	130.7	115.6	119.0
Çin	100	78.1	92.8	112.1	123.2	137.6	136.1	147.7
Hindistan	100	79.6	92.8	104.5	112.1	120.1	120.2	123.0
Meksika	100	73.1	84.9	110.7	126.4	134.7	134.1	154.2

Kaynak: Tablo 32'den hareketle oluşturuldu.

Tabloda göze çarpan olgulardan biri de, Japonya'nın ülkemiz karşısında geleneksel rekabet gücü üstünlüğü ile birlikte, Brezilya'nın Türkiye karşısında artan rekabet gücünde gözlenmektedir. Çin'in ülkemiz karşısında 2002 yılından itibaren artan rekabet gücü de dikkat çekmektedir.

4.2. Türkiye'nin Rekabet Gücü Yüksek Olduğu Ülkeler

Ortalama değerler kullanılarak Türkiye'nin rekabet gücünün yüksek olduğu ülkeleri gösteren Tablo 34 bulguları incelendiğinde, ülkemizin rekabet gücünün en yüksek olduğu ülkelerin başında Rusya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti gibi sonradan Pazar ekonomisine katılan ülkeler olduğu anlaşılmaktadır. Rekabet

gücünün yüksek ancak görece olarak sınırda olduğu ülkeler ise Kanada, İzlanda, İsviçre, Almanya, Fransa, Avusturalya, Avusturya, Hollanda, Finlandiya gibi gelişmiş ülkelerin geldiği görülmektedir. Bilindiği üzere 2001 yılı ülkemizde önemli bir ekonomik krizin yaşandığı, ani sermaye çıkışı ile birlikte yüksek boyutlu bir devalüasyonun gündeme geldiği bir yılı temsil etmektedir. Başka bir anlatımla, 2001 yılında Türkiye'nin rekabet gücünün yükselmesi TL'nin önemli ölçüde değer kaybetmesi ile yakından ilgilidir. Bu bağlamda, 2001 yılını izleyen yıllarda artan kısa vadeli sermaye girişleri sonucunda ulusal para tekrar değerlenmeye başlamış, Türkiye'nin rekabet gücü de görece olarak düşmeye başlamıştır. Türkiye'nin rekabet gücünün özellikle 2005 yılından itibaren düşmeye başladığı, 2007 yılına gelindiğinde ülkemizin sadece Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, Y.Zelanda, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, İspanya ve Rusya karşısında rekabet gücünün yüksek gerçekleştiği saptanmıştır. Dolayısıyla, 2001-2007 ortalama değerlerine göre, ülkemizin 26 ülke karşısında rekabet gücü yüksek iken, 2007 verilerine göre 10 ülke karşısında rekabet gücünün yüksek gerçekleştiği saptanmıştır. Hiç kuşkusuz bu gelişme esas olarak kriz öncesi yılı temsil eden 2007 yılında ulusal paranın değerlendirildiğini göstermektedir.

Tablo 34: Ortalama Değerlere Göre Türkiye'nin Rekabet Gücünün Yüksek Olduğu Ülkeler

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Orta
Avusturalya	100	84.5	92.1	91.7	90.3	97.2	98.2	103.0	93.9
Avusturya	100	79.0	87.0	87.4	88.9	99.6	100.4	107.5	92.8
Belçika	100	79.1	87.3	87.5	89.0	99.3	99.7	107.0	92.7
Kanada	100	80.1	93.6	99.3	103.5	108.2	102.4	113.1	100.0
Çek.Cum.	100	74.1	73.9	77.6	78.6	82.6	78.3	81.4	78.1
Danimarka	100	79.1	86.5	86.3	88.7	100.1	100.5	107.8	92.7
Finlandiya	100	79.0	87.3	88.1	91.3	104.0	104.7	111.7	95.2
Fransa	100	79.8	87.8	87.5	89.0	100.3	100.9	108.6	93.4
Almanya	100	79.5	87.9	88.6	90.5	102.1	102.8	109.9	94.5
Yunanistan	100	79.4	85.9	84.5	85.3	94.4	93.5	99.3	88.9
Macaristan	100	73.2	73.8	75.0	72.6	79.1	82.8	79.8	76.6
İzlanda	100	91.7	96.7	96.8	98.2	97.3	104.7	108.5	99.1
İrlanda	100	77.3	82.9	81.5	82.8	92.7	91.2	95.0	86.2
İtalya	100	78.9	86.4	85.6	87.0	97.8	97.9	105.1	91.2
Lüksemburg	100	79.0	86.8	86.6	87.9	98.4	98.0	104.6	91.6
Hollanda	100	77.8	84.5	84.2	86.4	97.4	98.5	105.9	90.7
Y.Zelanda	100	82.9	86.5	82.7	81.0	84.9	92.0	94.5	86.4
Norveç	100	78.1	80.7	85.3	92.4	99.8	100.1	108.3	92.1
Polonya	100	70.3	81.1	93.7	97.5	96.8	94.6	98.2	90.3
Portekiz	100	77.7	84.1	82.9	84.2	94.3	93.5	99.8	88.1
S.Cumhur.	100	77.0	82.6	75.3	70.3	75.5	71.3	68.8	74.4
İspanya	100	78.3	85.1	84.1	84.8	94.0	92.9	98.8	88.3
İsviçre	100	77.9	84.3	88.4	92.6	105.1	108.0	122.3	96.9
Türkiye	100	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Endonezya	100	86.0	82.2	86.7	97.3	109.9	94.5	105.6	94.6
Rusya	100	67.2	73.5	77.3	74.9	74.8	67.6	69.6	72.1

Kaynak: Tablo 32'den hareketle oluşturuldu.

4.3. Rekabet Gücü: Reel Kur, İhracat ve İthalat İlişkisi

Reel kur, ihracat ve ithalat parametrelerinin gelişimini gösteren Tablo 35 ve reel kurla ihracat ve reel kurla ithalat arasındaki bağıntıyı gösteren çizelgeler incelendiğinde, reel kurun gerek ihracat ve gerekse de ithalat parametreleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

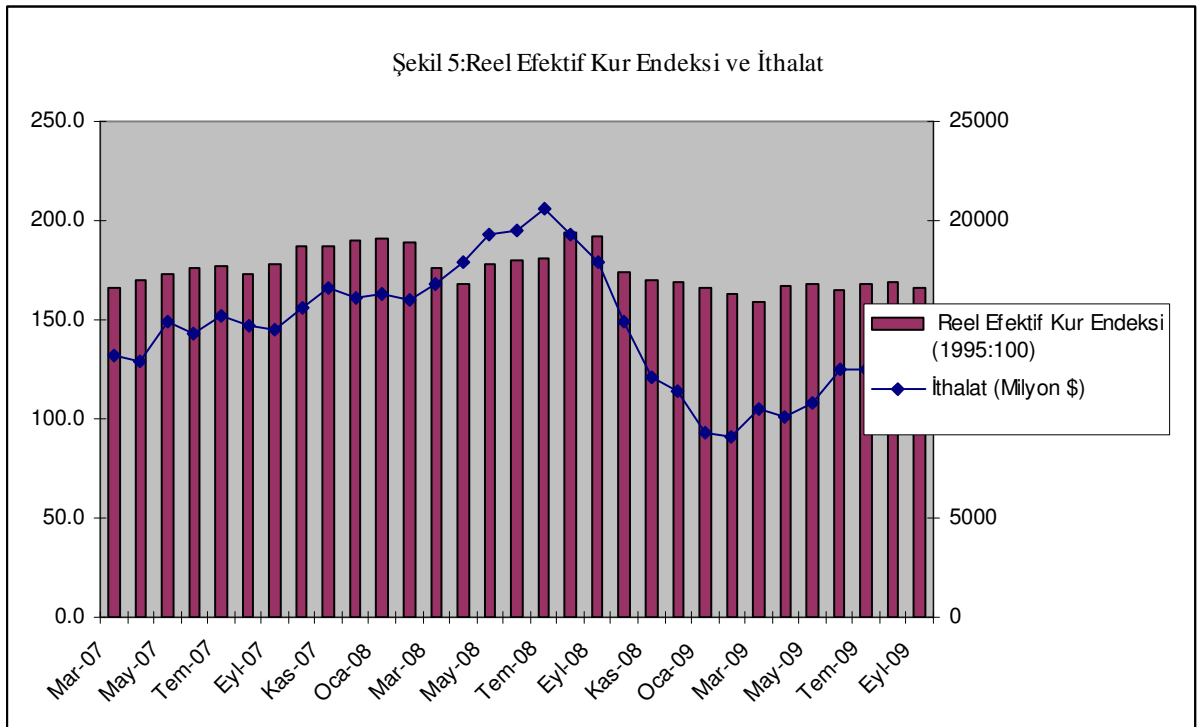
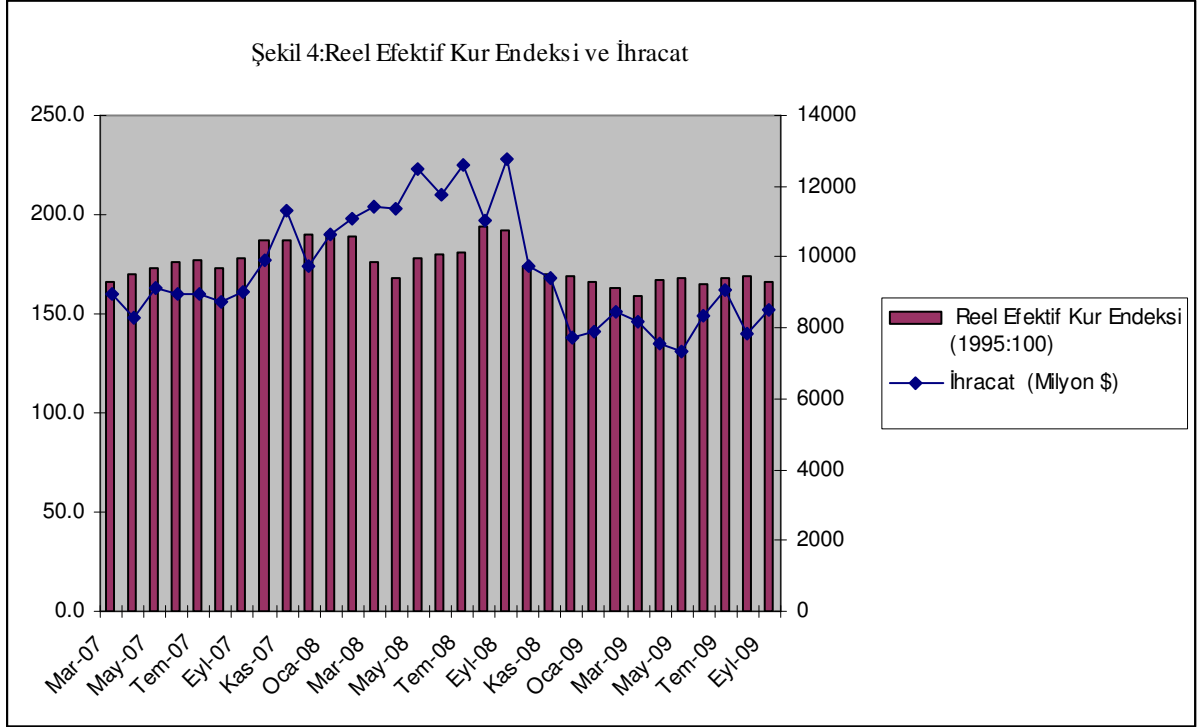
Tablo 35: Reel Kur, İhracat ve İthalat Değerleri

Aylar	Reel Efektif Kur Endeksi(1995=100)	İhracat (Mio USD)	İthalat (Mio USD)
Mar-07	165.6	8,958	13,234
Nis-07	170.4	8,313	12,919
May-07	173.5	9,148	14,935
Haz-07	176.0	8,980	14,266
Tem-07	176.9	8,938	15,214
Ağu-07	172.9	8,737	14,682
Eyl-07	178.3	9,039	14,459
Eki-07	187.2	9,895	15,627
Kas-07	187.1	11,319	16,632
Ara-07	190.3	9,724	16,120
Oca-08	191.0	10,632	16,339
Şub-08	189.3	11,078	16,027
Mar-08	176.0	11,429	16,812
Nis-08	168.0	11,364	17,889
May-08	178.2	12,478	19,306
Haz-08	180.0	11,771	19,477
Tem-08	181.1	12,595	20,557
Ağu-08	194.1	11,047	19,251
Eyl-08	192.0	12,793	17,885
Eki-08	174.1	9,723	14,942
Kas-08	170.2	9,396	12,074
Ara-08	168.8	7,722	11,405
Oca-09	166.5	7,883	9,282
Şub-09	163.4	8,434	9,075
Mar-09	159.5	8,162	10,525
Nis-09	166.8	7,565	10,121
May-09	168.4	7,347	10,839
Haz-09	165.3	8,340	12,500
Tem-09	168.2	9,053	12,540
Ağu-09	169.3	7,830	12,812
Eyl-09	166.5	8,501	12,449

Kaynak: TCMB ve TÜİK

Reel kurun düştüğü dönemlerde (ulusal paranın değer yitirdiği devalüasyon dönemlerinde) ithalatın düştüğü, ancak ihracatın arttığı görülmektedir. Normal yıllar için geçerli bu mekanizmanın dünya ekonomisinde yaşanan krizle birlikte işlemediği, düşen reel kurun ithalata kısıtıldığı, ancak ihracatın da dış talepte yaşanan gerileme nedeniyle düştüğü görülmektedir. Ancak ithalattaki daralmanın ihracattan daha hızlı olması nedeniyle dış ticaretin (dolayısıyla cari açığın) fazla verdiği görülmektedir. Türkiye ekonomisi normal yıllarda dış ticaret açığı ve cari açık sorunu ile karşılaşırken, kriz yıllarında küçülen ekonomi ve düşen talep (ithalat) nedeniyle cari

fazla vermektedir. Başka bir anlatımla, ithalatın ihracattan daha hızlı düşmesi ulusal gelirin daha da küçülmesini engelleyen bir işlev görmektedir.

5. SONUÇ

Tüm dünya ekonomilerini etkileyen ve dış ticaret üzerinde son derece olumsuz etkiler yaratan içerisinde geçmekte olduğumuz kriz, ülkemizin dış ticaretini de olumsuz etkiler bırakmış, özellikle Avrupa ülkeleri tarafından yapılan ithalatın daralması sonucu ihracat değerinde önemli düşüşler yaşanmıştır.

Bu çalışmamızda “İhracatta sektörel ve ülkesel yoğunlaşma nasıldır?”, “Türkiye'nin ihracatında en önemli sektörler hangileridir?” , “Bu sektörlerde ihracat hangi ülkelere yapılmaktadır?”, “Bu ülkelere aynı malları satan diğer ülkeler (rakiplerimiz) hangileridir?” ve “Rakiplerimiz karşısında ülkemizin rekabet gücü nedir?” sorularının cevabı araştırılmıştır. Değerlendirme, bütün dünyada yaşanan krizin etkilerinin henüz görülmediği “normal yıl” olarak kabul edilebilecek 2007 verilerinden hareketle yapılmıştır. Bu soruların cevapları bazında çalışmanın bulgularını özetlememiz gerekirse;

İhracatta en önemli sektörler, sırasıyla, motorlu kara taşıtları, giyim eşyası, demir-çelik, tekstil, elektrik makineleri, meyve ve sebzeler, petrol ürünleri, metal eşya, toprak ürünlerinden eşyalar ve diğer eşyalar sektörleridir.

Bu sektörlerde ihracatın yoğunlaştığı ilk 10 ülke ise (ülkemizin temel pazarları), Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa, İspanya, BAE, ABD, Rusya, Romanya ve Irak'tır.

İhracatın yoğunlaştığı ilk 10 ülkeye yaptığımız ihracatın sektörel dağılıma baktığımızda ise Almanya, İngiltere ve Fransa'ya giyim eşyası ve motorlu kara taşıtları, İtalya'ya motorlu kara taşıtları tekstil ürünleri, İspanya'ya giyim eşyası, motorlu kara taşıtları ve demir çelik, BAE'ye demir çelik, ABD'ye tekstil ve topraktan mamul eşya, Rusya'ya tekstil ve meyve- sebze, Romanya'ya demir-çelik ve tekstil, Irak'a ise metal eşya ve topraktan mamul eşya ihracatının ön plana çıktığı görülmektedir.

İhracattaki en önemli 10 sektörde ülkemizle aynı pazarlara mal satan önemli ülkeler (büyük rakiplerimiz) ise İtalya (petrol ürünleri hariç 9 sektörün tamamında), Fransa (petrol ürünleri hariç 9 sektörün tamamında), Almanya (petrol ürünleri hariç 9 sektörün tamamında), Çin (petrol ürünleri ve motorlu kara taşıtları hariç 8 sektörde) olarak sıralanmaktadır.

Türkiye'nin 10 sektörde ihracat pazarlarındaki büyüklüğünü 100 kabul ederek, rakip ülkelerin büyüklüğünü kıyasladığımızda ise Çin'in değeri 398, Almanya'nın 377, Fransa'nın 206, Kanada'nın (sadece dört sektörde rekabet etmektedir) 184 ve İtalya'nın değeri ise 176'dır.

Tekstil ve giyim eşyası bir arada değerlendirildiğinde Türkiye'nin en önemli ihracat sektörünü temsil etmektedirler. Sektörel düzeyde değerlendirildiğinde, ülkemizin geleneksel ihracatçı sektörlerinin başında gelen tekstil ürünleri sektöründe rakip ülkeler olarak; Çin, Hindistan, Pakistan, Meksika gibi gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yere ülkeler ile birlikte, İtalya, Almanya, Kanada, Fransa, Hollanda ve Belçika gibi kalkınmış ülkeler yer almaktadır. Türkiye ile aynı kategoride yer alan ülkelere Çin, Hindistan ve Meksika'ya karşı rekabet gücünün düşük kaldığı saptanmıştır. Başka bir anlatımla, ülkemizin en temel ihracatçı sektöründe Çin, Meksika ve Hindistan gibi ülkelerle Almanya, İtalya, Romanya, Rusya ve ABD gibi temel pazarlarda rekabet gücünü artırmak için daha fazla çaba sarf etmesi gerekecektir.

Yine ülkemizin geleneksel sektörleri arasında olan giyim eşyası ve bunların aksesuarları sektöründe en önemli rakipleri arasında Çin, Hindistan, Fas, Tunus ve Bangladeş gibi gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler yer alırken, İtalya, Almanya ve Fransa gibi kalkınmış ülkeler de yer almaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere, Türkiye'nin Çin ve Hindistan karşısında rekabet gücü düşük tespit edilirken, İtalya, Almanya ve Fransa gibi kalkınmış ülkeler karşısında rekabet gücünün yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'nin rakip ülkeler karşısındaki rekabet gücünü incelemek için "*nispi pozisyon endeksi*" kullanılmıştır. Nispi pozisyon endeksi, 2000-2007 dönemi için rakip ülkelerin ABD cinsinden ifade edilen döviz kuru/enflasyon (fiyat endeksi) oranlarının, Türkiye'deki döviz kuru/fiyat endeksine bölümü ile hesaplanmıştır. Bu şekilde rakip ülkelerin fiyat avantajına sahip olup olmadıkları ve dönem içinde de Türkiye'ye göre döviz kurlarının değer kazanıp kazanmadığı irdelenmiştir. Ulusal parası TL'den daha fazla reel olarak ABD doları karşısında değer kaybeden bir ülkenin, fiyat avantajını kullanarak rekabetçi gücünü arttırabilme olasılığı bulunmaktadır.

Dönem içinde Türkiye'nin rekabet gücü kaybettiği ülkeler Rusya haricindeki BRIC ülkeleridir. 2000=100 bazlı nispi pozisyon endeksine göre, Brezilya, Çin, Hindistan,

Meksika ve Kore gibi gelişmekte olan ülkelerle İngiltere, ABD, Japonya karşısında Türkiye'nin rekabet gücünün düşük olduğu anlaşılmaktadır.

ABD'de başlayan ve tüm dünyayı etkisine alan, etkileri açısından 1930 bunalımı ile karşılaştırılan içerisinde geçmekte olduğumuz kriz, ülkemizin geleneksel pazarlarında (başta AB olmak üzere) da daralmaya neden olmuş, bu ülkelere yapılan ihracat önemli ölçüde düşmüştür. Ancak, son yıllarda Türkiye'nin ihracatında coğrafi düzeyde artan çeşitlilik ihracat imkanları açısından yeni olanaklar da sunmaktadır. Bu bağlamda başta komşu ülkeler olmak üzere Asya ülkelerine yönelik ihracat imkanlarının araştırılarak yeni pazarlara nüfuz edilmesi içerisinde geçmekte olduğumuz kriz konjonktörü nedeniyle daha da anlam kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

Yükseler, Zafer (2005), *Türkiye'nin Rekabet Gücündeki Gelişimi (1997-2004 Dönemi)*, TCMB.

<http://www.un.org>

<http://www.oecd.org>

<http://tuik.gov.tr>

<http://dpt.gov.tr>

<http://tcmb.gov.tr>

<http://dtm.gov.tr>

<http://imf.org>